

ZÁPADOČESKÁ UNIVERZITA V PLZNI

Fakulta právnická

Katedra občanského práva

Diplomová práce

Poučovací povinnost soudu a účinky
zákonné koncentrace

Zpracovala: Renata Stárková

Vedoucí diplomové práce: JUDr. Blanka Kapitánová

Plzeň 2018

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci „*Poučovací povinnost soudu a účinky zákonné koncentrace*“ zpracovala samostatně a že jsem vyznačila prameny, z nichž jsem pro svou práci čerpala způsobem ve vědecké práci obvyklým.

Plzeň, březen 2018

.....

Renata Stárková

PODĚKOVÁNÍ

Ráda bych touto cestou vyjádřila poděkování JUDr. Blance Kapitánové za její cenné rady při vedení mé diplomové práce. Rovněž bych chtěla poděkovat své rodině za pomoc a podporu během studia.

SEZNAM POUŽITÝCH ZKRATEK

EŘ	Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů
LZPS	ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod
NOZ	zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník
OSŘ	zákon č. 99/1963 Sb, občanský soudní řád
Ústava	ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky
ZŘS	zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

OBSAH:

ÚVOD.....	1
1. STRUČNÁ HISTORIE POUČOVACÍ POVINNOSTI A ZÁKONNÉ KONCENTRACE.....	3
1.1. JOSEFÍNSKÝ OBECNÝ SOUDNÍ ŘÁD.....	3
1.2. CIVILNÍ ŘÁD SOUDNÍ Z R.1895	4
1.3. OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD Z R. 1950	5
1.4. OBČANSKÝ SOUDNÍ ŘÁD Z R. 1963	6
1.5. ZÁKON Č. 519/1991 Sb.....	7
1.6. ZÁKON Č. 30/2000 Sb.....	7
1.7. ZÁKON Č. 7/2009 Sb.....	8
2. DOKTRINÁLNÍ ZAKOTVENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI	10
2.1. PRÁVO NA SPRÁVEDLIVÝ PROCES	10
2.1.1. <i>Zásada rovnosti</i>	11
2.1.2. <i>Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování</i>	12
2.1.3. <i>Zásada kontradiktornosti</i>	14
2.1.4. <i>Zásada dispoziční</i>	15
2.2. CHARAKTER POUČOVACÍ POVINNOSTI	15
2.2.1. <i>Druhy poučovací povinnosti</i>	17
2.2.2. <i>Formy a obsah poučení</i>	18
2.2.3. <i>Adresáti</i>	21
3. ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI.....	22
3.1. OBECNÁ POUČOVACÍ POVINNOST.....	22
3.2. ZVLÁŠTNÍ POUČOVACÍ POVINNOST	23
3.2.1. <i>Poučení o námitce podjatosti dle § 15a odst. 1</i>	24
3.2.2. <i>Poučení o následcích nedoplnění podání podle § 43</i>	26
3.2.3. <i>Poučení o následcích nedostavení se k přípravnému jednání</i>	30
3.2.4. <i>Poučení o možnosti rozhodnout bez jednání dle § 115a</i>	31
3.2.5. <i>Poučení podle § 118a</i>	33
3.2.6. <i>Poučení vyslychaných osob</i>	36
3.2.6.1. <i>Poučení svědka</i>	36
3.2.6.2. <i>Poučení účastníka</i>	37
3.2.7. <i>Poučení o následcích zmeškání jednání dle § 153b odst. 1</i>	39
3.2.8. <i>Poučení o opravných prostředcích dle §156 odst. 1</i>	41
3.3. POUČENÍ V ŘÍZENÍ PODLE ČÁSTI PÁTÉ OSŘ.....	42
3.4. POUČENÍ V EXEKUČNÍM ŘÍZENÍ	44
3.5. POUČENÍ V NESPORNÉM ŘÍZENÍ	45
4. DOKTRINÁLNÍ ZAKOTVENÍ KONCENTRACE ŘÍZENÍ	47
4.1. POJEM KONCENTRACE ŘÍZENÍ	47
4.1.1. <i>Principy spojené s koncentrací řízení</i>	47
4.1.1.1. <i>Materiální a formální pravda</i>	47
4.1.1.2. <i>Arbitrární a legální pořádek</i>	49
4.1.2. <i>Účel a druhy koncentrace řízení</i>	50
5. ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ PRINCIPU KONCENTRACE ŘÍZENÍ.....	52
5.1. KONCENTRACE V NALEZACÍM ŘÍZENÍ	52
5.1.1. <i>Koncentrace v přípravném jednání</i>	52
5.1.2. <i>Koncentrace při prvním řízení</i>	53
5.1.3. <i>Výjimky z koncentrace řízení</i>	55
5.1.4. <i>Koncentrace spojená s vyhlášením rozsudku</i>	56
5.2. KONCENTRACE V ŘÍZENÍ PODLE ČÁSTI 5. OSŘ.....	58

6.	POUČOVACÍ POVINNOST SOUDU A KONCENTRACE ŘÍZENÍ.....	59
6.1.	POUČENÍ DLE § 114C A JEHO ABSENCE.....	59
6.2.	POUČENÍ DLE § 118B A JEHO ABSENCE.....	60
6.3.	POUČENÍ DLE § 119A A JEHO ABSENCE	62
6.4.	POUČENÍ DLE § 118A A VAZBA NA KONCENTRACI ŘÍZENÍ	65
	ZÁVĚR.....	72
	RESUMÉ.....	74
	ZDROJE	76

ÚVOD

Poučovací povinnost je jedním z nejdůležitějších úkonů soudu, jehož prostřednictvím je možné docílit ochrany účastníků řízení a zároveň jim zajistit uplatnění zásady rovnosti zbraní. Jde o nástroj, jehož pomocí soudy a účastníci komunikují. Zároveň jde o způsob, jakým soudy zjišťují skutkový stav ve věci a díky kterému mají možnost ovlivnit aktivitu účastníků.

Občanské soudní řízení se od nepaměti potýkalo s průtahy v řízení, což mělo za následek nehospodárnost řízení. Zákonodárci se tento problém snažili vyřešit zavedením zásady rozhodnutí soudu při jediném řízení a nastolením koncentračních bodů, které mají za cíl zavedení důkazního a skutkového „stopstavu“.

Problematikou koncentrace řízení je omezení zásady projednací ve sporném řízení a dochází tak k potlačení materiální pravdy a kvality zjištění skutkového stavu. Pro zajištění ochrany subjektivních práv uplatňovaných u soudu je nutná poučovací povinnost, která si klade za cíl upozornit účastníky řízení na negativní důsledky této zásady a ovlivnit tak jejich procesní aktivitu a zajistit jim stejný přístup v rámci soudního sporu.

Otázkou vyvstává, jak správně poučovat o koncentraci řízení, aby došlo k zajištění práva na spravedlivý proces a jaké jsou následky při jejím opomenutí. Tato problematika je hlavním tématem vybrané diplomové práce.

Cílem této práce ovšem není poskytnout náhled na ucelenou problematiku poučovací povinnosti a zákonné koncentraci. Na téma budu pohlížet zejména ve sporném řízení podle části 1. až 3. OSŘ.

Práce je rozdělena do šesti systematických kapitol, podkapitol a oddílů, v nichž dojde k představení jednotlivých institutů.

První kapitola bude zaměřena na historický vývoj poučovací povinnosti a zákonné koncentrace. Práce si neklade za cíl představit veškerou její historii, jde zejména o úvod do problematiky, aby mohly být další kapitoly lépe pochopeny. Záměrně neuvádím důležitou novelu OSŘ, v níž došlo k rozdělení sporného a nesporného řízení, jelikož dané téma bude obsahem kapitoly jiné, včleněné do zákonného zakotvení.

Druhá kapitola bude vymezena doktrinálnímu chápání poučovací povinnosti. Uvedu v ní vazbu na právo na spravedlivý proces, jednotlivé zásady a pokusím se co nejlépe vystihnout charakteristiku poučovací povinnosti.

Následující kapitola je věnována zákonnému zakotvení poučovací povinnosti. Domnívám se, že ji není možné taxativně vymezit, dokonce ani celé téma obsáhnout do jedné práce, a proto tuto kapitolu pojmu jako průřez do oblasti sporného a nesporného řízení.

Čtvrtá kapitola uchopí taktéž doktrinální přístup, tentokrát ke koncentraci. Vymezím v ní principy a její charakteristiku.

Předposlední kapitola představí zákonnou koncentraci řízení, která je rozdílně chápána odbornou veřejností. Na koncentraci řízení je možné nahlížet z dvojího pohledu. Buď se jedná o „ryzí náhled“, který koncentraci spojuje pouze s dokazováním, nebo o náhled, který do ní zařazuje i instituty jí podobné, které ale vazbu na dokazování nemají. Tuto práci pojmu z pohledu té pravé „ryzí“ koncentrace, která je spojována s dokazováním. Instituty jako kvalifikovaná výzva, nebo koncentrace ve směnečném a šekovém řízení pominu.

Závěrečná kapitola pojme výše uvedený cíl celé diplomové práce. Vymezím poučení o koncentraci řízení a jejich absenci nebo nesprávné uvedení.

Při práci použiji metody analytické, komparativní a historické.

1. STRUČNÁ HISTORIE POUČOVACÍ POVINNOSTI A ZÁKONNÉ KONCENTRACE

1.1. Josefínský obecný soudní řád

Josefínský obecný soudní řád z 1. května 1781, vydaný pod č. 13 sb. z. s. byl představitelem tzv. obecnoprávního procesu – neobsahoval prvky staročeského procesu, ale mísily se v něm prvky římského práva a především germánských zemí. Josefínský soudní řád byl dílem absolutistických idejí a přirozenoprávních zásad.¹ Civilní proces se od té doby řídí pouze psaným právem. Do té doby využívané zvykové právo bylo odstraněno nově vydaným Josefínským soudním řádem a jeho téměř totožným zněním v podobě Západohaličského soudního řádu z roku 1796.² Soudnictví bylo poprvé vyčleněno z práv feudální vrchnosti a odděleno od správy.³

Civilní proces této doby ovládaly zejména zásady projednací, dispoziční, rovného postavení stran⁴ nebo princip legálního pořádku a z něho vycházející zásada koncentrace. V důsledku to znamenalo, že celé řízení bylo rozděleno do jasně ohraničených a nepřekročitelných fází, v nichž docházelo ke koncentraci procesních úkonů.⁵ Z hlediska fází bylo řízení rozděleno na podání dopovědi, řízení předběžné, stádium důkazní, stádium projednávání a stádium rozsudečné.

Poučovací povinnost soudů nebyla v tomto kodexu upravena. Hromada spatřuje důvod v malé odpovědnosti soudů na výsledku procesu a dovolené větší míře aktivity ze stran účastníků soudního řízení. Takto nastavená pravidla odporují záměru poučovací povinnosti, kdy cílem soudce je řádné vedení sporu a náležité zjištění skutkového stavu.⁶

Právě malé uplatnění soudcovské role a koncentrační způsob řízení byly jedním z důvodů, které vedly k nahrazení Josefovského řádu za modernější a té době přizpůsobivější.

¹ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.117 Vysokoškolské učebnice

² FIALA, Josef. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974. s. 49 Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. s. 35

³ SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s 54

⁴ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 29 Právní instituty.

⁵ WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, s. 8

⁶ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 29-30 Právní instituty.

1.2. Civilní řád soudní z r.1895

Vzorem nového civilního řádu soudního⁷ se stala především německá úprava civilního řízení z roku 1877. Civilní řízení bylo vedeno na kombinaci ústní a písemné zásady a pouze v několika případech nebylo vedeno veřejně.⁸

Civilní řád soudní prolomil čistou zásadu projednávací a připustil, aby byly soudy v řízení více aktivní. Nově soudy řídily postup jednání a zároveň se více činily v rámci procesu dokazování⁹.

Winterová označuje civilní řád soudní z roku 1895 za modernější kodex, který zavedl princip jednotnosti řízení. Ten se projevuje nepředepsanými fázemi a možnostmi soudců rozhodovat o průběhu řízení. Téměř všechny úkony učiněné do skončení sporu tak byly přijatelné. I z této zásady ovšem existovaly určité výjimky. První se týkala prekluze zákonem stanovených úkonů, které byly provedeny až po stanovené době. Další výjimkou byla koncentrace řízení ve složitých případech. Některé úkony účastníků musely být provedeny do konce přípravného řízení, jinak si účastníci museli vyžádat souhlas protistrany. Poslední výjimkou zavádějící koncentraci v civilním procesu byly novoty a změna žaloby v odvolacím řízení.¹⁰

Koncentrace řízení se projevovala především v řízení směnečném a šekovém. Platební rozkaz ukládal žalovanému splnit uplatněný nárok, včetně nákladů řízení, nebo podal námitku, a to ve lhůtě 14 dnů od doručení. Včasné podané námitky ukládaly povinnost soudu nařídit ve věci jednání, v němž mohly být projednány pouze tyto uplatněné námitky. Ve směnečném řízení byla lhůta třídní. Koncentrace ve vztahu ke směnečnému řízení byla zachována až do velké novely r. 2009 téměř beze změn.¹¹

Nový civilní řád výslovně zavedl poučovací povinnost¹² v případech, kdy byla alespoň jedna ze stran považována za slabší – vlivem nezastoupení advokáta a ve věcech podání žaloby. V prvním případě šlo o poučení, jak správně provést procesní úkony a seznámit tak neznalé osoby s možnými právními důsledky. Druhý

⁷ Zákon ze dne 1. srpna 1895, č. 113 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních

⁸ SCHELLEOVÁ, I a kol. *Civilní proces*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s 57

⁹ SCHELLEOVÁ, I a kol. *Civilní proces*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s 57

¹⁰ WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, s. 8

¹¹ SEIDL, K.: *Koncentrace civilního soudního řízení*. Univerzita Karlova. Praha 2003 s. 9-16

¹² V §§ 432, 435 a 436

případ upravoval podání žalob jak písemných, tak ústně podaných do protokolu. Při ústně podané žalobě musel soud poučovat o její neodůvodnitelnosti a jestliže písemně podaná žaloba obsahovala nesrovnatelnosti nebo se zdála soudci nedostatečná po obsahové stránce, byl povinen jej navést tak, aby mohlo být řízení započato.¹³ I přes tyto nedostatky musela být žaloba soudem projednána a následně rozhodnuta. Civilní proces byl nadále ovládán zásadou dispoziční a soudci nepříslušelo rozhodovat o tom, jaká subjektivní práva si ochranu zasluhují a která nikoliv.¹⁴

1.3. Občanský soudní řád z r. 1950

V rámci právníkové dvouletky byl přijat, po vzoru ruského procesního řádu z roku 1923, zákon č. 142/1950 Sb., o řízení ve věcech občanskoprávních. Tento zákon sjednotil úpravu českou i slovenskou. Zcela změnil projednávací zásadu na zásadu vyšetřovací a zavedl vedoucí zásadu materiální pravdy,¹⁵ která měla dle Winterové¹⁶ ideologický význam spočívající v tom, že prokurátor¹⁷ mohl kdykoliv vstoupit do jakéhokoliv řízení, nebo kdykoliv podat návrh na zahájení řízení.¹⁸

Cílem poučovací povinnosti bylo poskytnout socialistickému lidu veškeré možné pomoci, aby mohl uplatnit svá práva a dosáhl tak úspěchu ve sporu. Kodex již tehdy rozděloval poučovací povinnost na obecnou a zvláštní. Obecné poučení se vztahovalo na možné právní důsledky neuposlechnutí rady soudu. Zvláštní poučovací povinnost byla upravena v rámci celého zákoníku a týkala se např. nedostatků písemného podání, výslechu svědka, ale i opravných prostředků.¹⁹

Civilní proces ovládal princip jednotnosti, který měl zajistit úplné a pravdivé zjištění stavu. Soud sice měl uloženou povinnost rozhodnout co

¹³ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 30 Právní instituty.

¹⁴ FIALA, J. *Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu*. Praha: Universita Karlova, 1974. s. 49 Acta Universitatis Carolinae. Iuridica.

¹⁵ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.186 Vysokoškolské učebnice

¹⁶ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 53

¹⁷ Jakožto prostředník státu

¹⁸ JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A. *Mezníky českých právních dějin*. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. s.186 Vysokoškolské učebnice

¹⁹ HROMADA, Miroslav. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 32 Právní instituty.

nejrychleji, nicméně neměl žádné dostupné prostředky, kterými by dokázal vynutit spolupráci stran.²⁰

Občanský soudní řád z roku 1950 obsahoval několik ojedinělých prvků koncentrace řízení vztahující se k tvrzeným skutečnostem a navrhaným důkazům, dále se týkal námitek proti platebnímu rozkazu ve směnečném a šekovém platebním rozkazu. Soud uložil žalovanému, aby do tří dnů zaplatil žalobci žalovanou částku společně se stanovenými náklady, nebo podal proti platebnímu rozkazu námitky. V případě včas podaných námitek musel soud nařídít jednání za účelem projednání těchto námitek. K dalším podaným námitkám soud již nepřihlížel.²¹

1.4. Občanský soudní řád z r. 1963

Vlivem socialistického zřízení a přijetím ústavy z roku 1960, bylo snahou zákonodárců zjednodušit stávající civilní soudní řád tak, aby byl lidem lépe pochopitelný. 1. dubna 1994 proto vešel v platnost nový civilní kodex upravující procesní stránku jako zákon č. 99/1963 Sb.²²

Poučovací povinnost byla i v tomto zákoně velice obsáhlá, navíc došlo k rozšíření i z hlediska hmotněprávního. Základem bylo procesní poučení nejen občanů, ale i organizací ve snaze dosáhnout úspěchu ve sporu. Poučovací povinnost zároveň sloužila jako prevence před újmou při nedostatku odborných právních znalostí, a to i v případech, kdy byla strana zastoupena advokátem.²³

Občanský soudní řád z roku 1963 převzal princip jednotnosti, jehož cílem bylo zajistit co nejpřesnější zjištění objektivní pravdy. Koncentrace řízení se s výjimkou směnečného a šekového řízení, prakticky neobjevila až do přijetí zákona č. 30/2000 Sb.²⁴

²⁰ SVOBODA, K. *Nové instituty českého civilního procesu*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. viii, s. 10 Právní monografie.

²¹ SEIDL, K.: *Koncentrace civilního soudního řízení*. Univerzita Karlova. Praha 2003, str. 19-20

²² SCHELLEOVÁ, I. a kol. *Civilní proces*. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. s 59

²³ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 33 Právní instituty.

²⁴ Viz z. č. 99/1963 Sb., Občanský soudní řád

1.5. Zákon č. 519/1991 Sb.

Se změnou režimu došlo i ke změnám zákonů. Tyto rekonstrukce a novely měly jediný cíl – odstranit veškeré nedemokratické prvky z oblasti práva.

Poučovací povinnost byla opět poskytována pouze v rámci práva procesního a byla výrazně omezena, aby nemohla narušit princip rovnosti stran. Soudy si nové ustanovení vykládaly v rozporu s § 6 OSŘ a neposkytovaly součinnost účastníkům ve věci sdělení, které hmotněprávní skutečnosti jsou pro vydání rozhodnutí relevantní. Přílišné zdůrazňování principu nestrannosti soudu pouze vedlo k nepředvídatelnosti soudního rozhodnutí a bránilo účastníkovi ve snaze hájit své soukromoprávní zájmy.²⁵

1.6. Zákon č. 30/2000 Sb.

Takzvaná velká novela přinesla do českého právního systému mnoho změn, některých přínosných a pokrokových.

Vzhledem k poučovací povinnosti soudu ve vztahu k vyjádření se k osobám soudců a přísedících, považuji za vhodné se zmínit i o způsobu řešení námítky podjatosti, která byla považována za nedůvodnou. Aniž by muselo být soudní řízení přerušeno a věc předložena nadřízenému soudu, bylo možné pokračovat v řízení k vydání rozhodnutí a neuplatněnou námítku podjatosti použít jako důvod při odvolacím řízení. V souvislosti s poučovací povinností byl zaveden i systém neúplné apelace. Záměrem je upozornit účastníky řízení na nutnost uvést všechny důkazy a skutečnosti před vyhlášením rozhodnutí. V případě, že by je účastník uvedl až po vyhlášení rozsudku, odvolací soud je uznával pouze v případech, kdy splňovaly podmínky podle § 205a OSŘ. Nově byla do zákona vložena poučovací povinnost ve vztahu k povinnosti tvrzení a povinnosti důkazní, která do té doby byla zakotvena pouze v judikatuře Nejvyššího soudu.²⁶

Novelou občanského soudního řízení se civilní proces pomalu vracel k historickým prvkům koncentrace řízení. Nedá se říci, že by se český právní řád

²⁵ SVOBODA, K.: *Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita?* Právní fórum č. 2/2007, str. 46

²⁶ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 34-35 Právní instituty.

zcela odprostil od zásady jednotného řízení. Winterová k tomu historickému kontextu uvedla: „*princip legálního pořádku byl daleko rozsáhlejší, proces v něm byl zcela formalizován, odpovídal písemné formě procesu, a myslím, že v současném světě nemá místo. Jednotlivé prvky koncentrace nemohou na celkové jednotnosti řízení nic změnit, jsou pouze zmírněním jejich negativních stránek. Pokud pak jde o ‚výkvět zásady legálního pořádku‘, tzn. eventuální maximu, ta nehrozí. Čelí jí ustanovení vesměs spojená s novými prvky koncentrace (viz dále § 118b, § 205a), připouštějící pozdější uplatnění skutečností i důkazů, pokud má jimi být zpochybněna věrohodnost provedených důkazních prostředků. Účastník tedy není koncentrací svých návrhů zbaven možnosti reagovat na návrhy svého odpůrce.*“²⁷

Zavedena byla tzv. zákonná koncentrace do § 118b OSŘ, která v určitých případech²⁸ dovoľovala tvrdit rozhodné skutečnosti a navrhopvat důkazy zásadně jen do skončení prvního jednání ve věci. Soud o této skutečnosti musel poučit. Toto ustanovení bylo do zákona vtěleno především potřebou urychlit daná řízení a společenským zájmem. Druhým významným koncentračním prvkem byla tzv. soudcovská koncentrace, která podléhala rozhodnutí soudu dle ustanovení § 118c OSŘ, a to na návrh účastníka.²⁹

1.7. Zákon č. 7/2009 Sb.

Poslední novelou, kterou v této kapitole proberu, je tzv. souhrnná novela, provedená zákonem č. 7/2009 Sb. Novela vychází z Programového prohlášení vlády ze dne 17. ledna 2007, ve kterém byly stanoveny základní cíle a z nichž tento zákon vychází. Prioritou se stalo zjednodušení procesních předpisů, odbřemenění soudců a zamezení průtahů v civilním řízení.

Zásadní změnou, kterou mělo dojít ke zrychlení řízení bylo zavedení zákonné koncentrace na všechna sporná řízení a naopak zrušení tzv. soudcovské

²⁷ WINTEROVÁ, A. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4, s. 8–23

²⁸ O věci ochrany osobnosti podle ObčZ, ochrany proti uveřejňování informací, které jsou neuzítím svobody projevu, o spory vyvolané konkursem nebo vyrovnáním, nebo o základ věci ve sporech ochranu hospodářské soutěže nebo ve sporech vyvolaných nekalou soutěží či porušením nebo ohrožením práva na obchodní tajemství.

²⁹ ELIÁŠ, K. *Pár úvah nad návrhem novely občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 1999, č. 9, s. 449–454

koncentrace dle § 118c OSŘ. Tím byla převedena odpovědnost za výsledek řízení na účastníky.

Významnou změnou bylo zavedení přípravného řízení.³⁰ Spíše než o jeho zavedení je nutné mluvit o rozsáhlé novelizaci a zpřísnění při postupu při přípravném jednání. Upravuje podmínky předvolání účastníků a jiných osob a zároveň negativní následky z nedostavení se k přípravnému řízení.

Důsledkem zavedení výše zmíněných koncentračních institutů je změna postavení do té doby ovládající zásady materiální pravdy. V OSŘ s touto novelou převažovala zásada formální pravdy, přesto se nedala považovat za zásadu dominantní. Obě vedle sebe současně fungovaly až do oddělení nesporných řízení do ZŘS.

Změny v poučovací povinnosti jsou zejména spojeny s výše uvedenými instituty koncentrace. Absence poučení je spojena s prolomením koncentrační zásady v ustanoveních OSŘ. Změna nastala v § 254 OSŘ. V novém odstavci je soudu ukládáno poučovat v usnesení o nařízení výkonu rozhodnutí o nutnosti uvádět v odvolání rozhodné skutečnosti pro nařízení výkonu rozhodnutí, v opačném případě dojde k jeho odmítnutí.³¹

³⁰ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 44 Teoretik

³¹ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 36-37 Právní instituty.

2. DOKTRINÁLNÍ ZAKOTVENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI

2.1. Právo na spravedlivý proces

Civilní proces, jakožto postup oprávněných subjektů směřující k poskytnutí soudní ochrany konkrétnímu účastníkovi řízení, je založen na zásadách odrážejících povahu civilního soudnictví a základních idejí o povaze a fungování civilního soudnictví. Tyto obecné zásady nalezneme, co do obsahu, v právu na spravedlivý proces.³²

Právo na spravedlivý proces nalezneme nejen v člancích 36–38 LZPS, ale i v článku 6 Evropské Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, který dohromady s judikaturou Evropského soudního dvora pro lidská práva tvoří základ pro tzv. fair trial. Současné stanovisko práva na spravedlivý proces vychází ze spojení zmíněných zdrojů a promítá se i v judikatuře Ústavního soudu. Příkladem může být náleží ÚS ze dne 11.5.2011, sp. zn. II. ÚS 165/11, který udává, že: „*spravedlivým procesem se rozumí celý postup a ucelený řetězec postupů, kdy jsou soudní cestou chráněna práva a právem chráněné zájmy osob. Jinými slovy právo na spravedlivý proces je ústavně zaručené právo každého na přístup před nezávislého a nestranného soudce, před nímž se domáhá ochrany svých práv. Jde o zákonem stanovený procesní postup a zákonem upravené soudní řízení. Jde tedy o celý řetězec záruk zákonnosti, které v souhrnu odpovídají nárokům ústavnosti vyjádřené v ústavním pořádku České republiky. Všechny tyto aspekty zajišťují ‚fair trial‘*“.³³

Jak již bylo zmíněno, civilní proces i právo na spravedlivý proces jsou ovládnuty určitými zásadami. Ty nabývají stále většího významu ve snaze integrovat nejdůležitější procesní pravidla v rámci Evropské unie – nedochází tedy k jednotné evropské úpravě, ale jejich postupnému sblížení.³⁴

Mezi základní složky spravedlivého procesu tak dle Křiváčkové řadíme:

- Nezávislost a nestrannost soudu a soudců

³² SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 17 Academia iuris.

³³ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 17 Academia iuris.

³⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 60 Student.

- Zásada zákonného soudce
- Zásada rovnosti
- Zásada veřejnosti
- Zásada ústnosti
- Projednání věci za přítomnosti účastníka
- Právo být slyšen a zásada kontradiktornosti
- Projednání bez zbytečných průtahů
- Ne bis in idem
- Zákaz denegatio iustitiae
- Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování
- Právo na náležité odůvodnění rozhodnutí.³⁵

V souvislosti s poučovací povinností soudů se vymezíme jen na zásady bezprostředně se vztahující k tomuto tématu.

2.1.1.Zásada rovnosti

Princip rovnosti je vyjádřen článkem. 96 odst. 1 Ústavy, tak, že: „*všichni účastníci mají před soudem rovná práva*“, dále článkem 37 odst. 3 LZPS, který nám říká: „*všichni účastníci jsou si v řízení rovni*“ a v neposlední řadě v § 18 OSŘ. Ústavní soud se zabýval chápáním a odlišnostmi mezi těmito dvěma ustanoveními.³⁶ Článek 96 je nutné vykládat ve smyslu obecné rovnosti účastníků ve všech řízeních se shodným předmětem na rozdíl od článku 37 LZPS, který dle ÚS zaručuje „*rovná procesní práva a povinnosti konkrétních účastníků v konkrétním řízení*.“

Civilní proces je založen na trojstranném procesněprávním vztahu, kde nadřazené postavení přísluší pouze soudu. V rámci takového vztahu je nutné zajistit

³⁵ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 17 Academia iuris.

³⁶ Srov. nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 19/02

účastníkům řízení stejné možnosti k uplatnění svých práv a žádná ze stran nesmí být zvýhodněna.³⁷

Účastníkem řízení může být ten, za koho jej zákon v příslušném případě označí. Nejobecněji za něj považujeme fyzické osoby, právnické osoby, ale i stát (resp. jeho organizační složku) o jejichž právech a povinnostech se rozhoduje.³⁸

Zásada rovnosti je upravena taktéž judikaturou ESLP, která ji vykládá pod pojmem „rovnosti zbraní“ v rozsudku ESLP ve věci Delcourt A-11, 1970. Spravedlnost řízení, dle tohoto rozhodnutí, obsahuje zejména zásadu rovnosti zbraní, tedy že každá ze stran musí mít stejnou možnost hájit své zájmy a žádná z nich nesmí mít převážnou výhodu oproti druhé straně. Zásada rovnosti zbraní je ovšem jen jedním z několika aspektů pojmu spravedlivého procesu. Rovnost účastníků tak nalezneme v řadě ustanovení procesních řádů. Mezi konkrétní prostředky k zachování rovnosti v civilním řízení řadíme především: poučovací povinnost soudu, osvobození od soudních poplatků, ustanovení zástupce nebo opatrovníka osobě, která nemůže před soudem jednat nebo právo účastníka jednat v mateřštině.³⁹

2.1.2. Zásada předvídatelnosti soudního rozhodování

Ústavní soud označuje předvídatelnost soudního rozhodnutí jako jednu „z významných zásad, na nichž stojí soudní proces. Je nepochybné, že předvídatelné může být jen takové rozhodnutí, kterému předchází předvídatelný postup soudu v řízení.“⁴⁰

Právní nauka člení tuto zásadu do tří obsahových rovin⁴¹. Do první roviny řadíme srozumitelnost, určitost a seznatelnost právních předpisů. Ústavní soud deklaroval⁴² význam jasnosti a určitosti právních norem tak, že bez nich nemůže dojít k naplnění charakteristiky práva a není uspokojen ani požadavek formálního

³⁷ SVOBODA, K. a kol., *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xxv, 1601 s. 56 - 65

³⁸ SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J., *Ústava České republiky*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007

³⁹ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 17 Academia iuris.

⁴⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 4. 2011, sp. zn. I. ÚS 2014/10

⁴¹ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 28 Academia iuris.

⁴² Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09.

právního státu. „Každá právní úprava proto musí vyjadřovat respekt k obecným zásadám právním (principům), jako je důvěra v právo, právní jistota a předvídatelnost právních aktů, které strukturují právní řád demokratického právního státu, resp. jsou z něj odvoditelné. Na právní normy je nutno klást také požadavky obsahové, neboť v materiálním právním státě založeném na myšlence spravedlnosti představují základní práva korektiv jak obsahu právních norem, tak i jejich interpretace a aplikace. Proto je úkolem soudce v podmínkách materiálního právního státu nalézt řešení, které by zajišťovalo maximální realizaci základních práv účastníků sporu, a není-li to možné, rozhodnout v souladu s obecnou ideou spravedlnosti, resp. dle obecného přirozenoprávního principu.“⁴³

Druhá rovina, upravená § 13 občanského zákoníku, zakládá legitimní očekávání v setrvání rozhodovací praxe. Každý, kdo se domáhá právní ochrany, má právo důvodně očekávat, že jeho věc bude rozhodnuta obdobně, jako jiná již rozhodnutá podobná věc.⁴⁴ Dle Lavického tato rovina vychází především z ústavního práva a judikatury ÚS a jde o požadavek principu rovnosti a právní jistoty.⁴⁵

Třetí rovina pak zajišťuje předvídatelnost postupu soudů. Soud nesmí dojít k překvapivému rozhodnutí, kde by podstatné skutečnosti společně s právním hodnocením byly účastníkům objasněny až v odůvodněném rozhodnutí, ačkoliv je, nebo by mělo být zřejmé, že s takovým hlediskem účastník nepočítá. Pro tyto případy je zavedena poučovací povinnost soudu v případě hrozícího neunesení břemene tvrzení a důkazního a s nimi spojeným odlišným právním názorem na hodnocení právního sporu.⁴⁶

⁴³ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09.

⁴⁴ § 13 NOZ

⁴⁵ LAVICKÝ, P. In: SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád: komentář*. 2. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2017. xxv, s. 114

⁴⁶ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 28 Academia iuris.

2.1.3. Zásada kontradiktornosti

Pod pojmem kontradiktornost si představíme polemiku o veškerých sporných skutečnostech a důkazech⁴⁷, ale i návrhům a vyjádřením a je proto úzce spojen s právem být slyšet⁴⁸.⁴⁹ Judikatura Evropského soudu pro lidská práva se k této zásadě několikrát vyjadřovala. Poprvé tak bylo v rozsudku z roku 1989 ve věci *Feldbrugge v. Nizozemí*,⁵⁰ kdy ESLP poměrně stroze označil zásadu kontradiktornosti za jednu ze základních záruk soudního řízení. Druhým významným rozsudkem je *Krčmář v. Česká republika* z roku 2000⁵¹. „*Koncept spravedlivého procesu zahrnuje také právo na kontradiktorní řízení, podle něž účastníci řízení musí mít příležitost nejen předložit každý důkaz, který je nutný k tomu, aby jejich návrhy uspěly, ale také musí být seznámeni s každým důkazem nebo stanoviskem, jejichž účelem je ovlivnění rozhodnutí soudu, a musí mít možnost se k nim vyjádřit.*“

Český právní řád danou zásadu chápe především z užšího hlediska, a to v souvislosti se sporným řízením, kdy proti sobě stojí dvě kontradiktorní strany s odlišnými zájmy a tvrzeními.⁵² To ovšem neznamená, že by nebyl princip kontradiktornosti uplatňován i v nesporných řízeních. Bez vyjádření k návrhu nebo průběhu řízení a obrany není možné vydat meritorní rozhodnutí.⁵³ Užší pohled tohoto principu by znamenal porušení Úmluvy o ochraně lidských práv a svobod, proto je jej nutné připustit v jakémkoliv řízení.⁵⁴

Hromada dává do souvislosti kontradiktornost sporného civilního řízení s předvídatelností rozhodnutí. V případě postupu soudů není přesně vymezená hranice poučování, nicméně tím nesmí dojít k zatížení soudů, kdy by museli

⁴⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 70 Student.

⁴⁸ Každý má právo vyjádřit se před soudem k projednávané věci, jestliže jsou tím dotčena jeho práva nebo se to týká jeho povinností.

⁴⁹ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 25 Academia iuris.

⁵⁰ Stěžovatelce nebyl umožněn výslech před soudem, nebyla vyzvána k podání písemných připomínek, zástupce nemohl nahlížet do spisu ani se vyjádřit ke znaleckým posudkům.

⁵¹ Stěžovatelka se nemohla vyjádřit k některým provedeným důkazům.

⁵² WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 70 Student.

⁵³ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 25 Academia iuris.

⁵⁴ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s. 70 Student.

předložit všechny zamýšlené postupy, aby se s nimi mohli účastníci nejen seznámit, ale i vyjádřit.⁵⁵

2.1.4. Zásada dispoziční

Dispoziční zásada společně se zásadou oficiality určují, kdo iniciuje civilní řízení a zároveň stanovuje jeho mantinely. Dispoziční zásada je charakteristická pro procesní řízení sporné, nicméně tomu tak není bez výjimky. Podnět k řízení podává účastník řízení, který nakládá s předmětem řízení za pomoci tzv. dispozičních úkonů.⁵⁶ „*Těmito úkony jsou, kromě podání žaloby, zpětvzetí žaloby, změna žaloby a uzavření smíru, např. i podání vzájemné žaloby, podání návrhu na odvolání, návrhu na dovolání či žaloby na obnovu nebo pro zmatečnost. Dispoziční povahu má i exekuční řízení, které předpokládá také návrh na nařízení exekuce.*“⁵⁷ Přestože zde soud nedisponuje předmětem řízení, jsou případy, kdy není vázán návrhy účastníků. Příkladem může být § 153 odst. 2 OSŘ.

V souvislosti s poučovací povinností soudu je nutné zdůraznit, že soudy zde nejsou od toho, aby poskytovaly právní poradenství související s dispozičními úkony, tedy jak v to kterém případě postupovat ve prospěch účastníka. Záměrem poučovací povinnosti je vysvětlení, jak po procesní stránce uspět při zamýšleném dispozičním úkonu, aby nebyl odmítnut. Soudy současně podávají poučení o možných procesních důsledcích vyvolaných těmito úkony.⁵⁸

2.2. Charakter poučovací povinnosti

Legální definice poučovací povinnosti nebyla do zákona prozatím vložena a v literatuře se s ní také příliš nesetkáme. O jednotnou definici se pokusil Svoboda,⁵⁹ který poučovací povinnost označuje za „*souhrn všech informací, které soud musí stranám a osobám zúčastněným na sporu poskytnout, aby tyto strany a osoby*

⁵⁵ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 15-16 Právní instituty.

⁵⁶ SVOBODA, K.a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, s. 29 Academia iuris.

⁵⁷ STAVINHOVÁ, J. *Zásada dispoziční*. In: HENDRYCH, Dušan et al. *Právní slovník*. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii,

⁵⁸ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 14 Právní instituty.

⁵⁹ SVOBODA, K. *Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita?* Právní fórum, 2007, roč. 4, č. 2, s. 47.

neutrřely újmu z důvodu neznalosti svých procesních práv a povinností, případně z nevědomosti o své povinnosti tvrdit a prokazovat konkrétní hmotněprávní nárok.“

Poučovací povinnost⁶⁰ slouží k zachování základních atributů spravedlivého procesu. V obecné rovině tak mluvíme především o rovném postavení účastníků civilního procesu a předvídatelnosti soudních rozhodnutí.⁶¹ Jedná se o jednu z procesních součinností, ke které mají soudy povinnost dle § 6 OSŘ.⁶²

Cílem poučovací povinnosti je obeznámit účastníky řízení s procesními pravidly, které se jich bezprostředně dotýkají v průběhu civilního řízení a aby na základě těchto seznámení činili takové procesní úkony, které jim umožní dosáhnout ochrany jejich soukromých práv. Záměrem poučovací povinnosti tedy není poskytovat všeobecné a hmotněprávní poučení. Aby mandukční povinnost dosáhla svého účelu, musí být konkrétní, směřovat vůči konkrétnímu jedinci a pouze v procesních případech, kdy je jí zapotřebí.⁶³

Každý účastník má právo na soudní ochranu a může se tak obrátit se svým případem na soud, který má za splnění podmínek pro zahájení řízení povinnost věc projednat. Účastníkovi se tak dostává pouze jistoty, že soud za stejných podmínek pro všechny strany, rozhodne ve věci dle právního řádu České republiky. Uplatnění stejných podmínek je důležité pro zjištění co nejpřesnějšího skutkového stavu a následného vydání meritorního rozhodnutí.

Cílem poučovací povinnosti proto není žádný návod pro účastníka řízení, jak ideálně postupovat, aby svůj spor vyhrál, ale obeznámit ho v případech, kdy se od takového možnosti vzdaluje. Seznámit ho s možnými postupy, které ho mohou k uplatnění jeho práv posunout, případně ho upozornit na chyby, kterých se dopouští a jaké záporné důsledky na jeho řízení to může mít.⁶⁴ Poučovací povinnost soudů lze chápat jako „dobrou radu“ a účastník řízení se jí nemusí řídit. Nelze proto

⁶⁰ Taktěž mandukční povinnost.

⁶¹ LAVICKÝ, P. (eds.) *Současnost a perspektivy českého civilního procesu*: sborník statí 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnická fakulta, 2014, s. 26.

⁶² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 5.

⁶³ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 18-19 Právní instituty.

⁶⁴ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 19-20 Právní instituty.

řící, že by šlo o příkaz a její nesplnění by bylo vynutitelné. To by se navíc neslučovalo s principy spravedlivého procesu.

2.2.1. Druhy poučovací povinnosti

Z hlediska teoretické dělby můžeme najít hned několik způsobů, jak členit poučovací povinnost, která se odráží od vnímání kritérií jednotlivých autorů.

Lavický zastává názor, že je nutné k poučovací povinnosti přistupovat diferencovaně, a to především z hlediska účelu, který v dané situaci poučovací povinnost plní. Dle toho rozděluje poučovací povinnost na takovou, která je součástí materiálního vedení řízení a informativní povahy.⁶⁵

Pod pojmem materiální vedení řízení si můžeme představit činnost soudu, která směřuje ke shromažďování, strukturování a zpracování skutkových a důkazních návrhů. Cílem je dojít k co nejpřesnějšímu, objasněnému a pravdivému výsledku. Materiální vedení řízení se uskutečňuje formou poučovací, vysvětlovací a dotazovací povinnosti. Soud tímto „nutí“ účastníky k učinění rozhodných přednesů, jejich doplnění a odstraňování vad jejich podání. Materiální vedení řízení je upraveno § 43 OSŘ, odkazující na odstranění vad nebo doplnění podání a ustanovení § 118a odst. 1 až 3 OSŘ, směřující k pravdivému a úplnému objasnění skutkového stavu, čímž soud dojde k věcně správnému rozhodnutí.⁶⁶

Poučovací povinnost soudu informativní povahy se vztahuje na případy, kdy účastník není zastoupen advokátem a nemá dostatečné právní znalosti pro uplatnění svých práv. V takovém případě hrozí na základě nedostatku informací prohra soudního sporu a tím by došlo k porušení rovnosti procesních stran. V těchto případech soudy poučují o právech a povinnostech přiznaných nebo uložených procesními právními předpisy a jakým způsobem povinnosti plnit. Poučovací povinnost informativní povahy pak nalezneme v § 5 OSŘ a na něj navazující § 118a odst. 4 OSŘ jakožto obecnou poučovací povinnost a dále v řadě ustanovení⁶⁷

⁶⁵ LAVICKÝ, P a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 6.

⁶⁶ LAVICKÝ, P a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 6-7.

⁶⁷ Např. § 50c odst 1 a 2 poučující o následcích odepření přijetí písemností nebo § 119a označované jako „poslední zvonění“, které poučuje účastníky o povinnosti uvést veškeré skutečnosti a důkazy před vyhlášením rozsudku.

občanského soudního řádu, které bývají souhrnně označovány za zvláštní poučovací povinnost.

Zvláštní poučovací povinnost jsou konkrétní případy, které navazují na obecnou poučovací povinnost, a kterou nalezneme v oblasti úpravy úkonů soudu, účastníků, ale i v oblasti jednání, kde se vztahuje na konkrétní procesní situace. Zvláštní poučovací povinnost je ve vztahu subordinačním k obecné poučovací povinnosti a měla by být utvářena a vykládána v jejích mezích. Nicméně samotná právní úprava a judikatura toto nedodržují a určují pravidla nad rámec obecné poučovací povinnosti.⁶⁸

Dalším způsobem, jak rozdělit poučovací povinnost je dle stádia řízení. To se odvíjí od momentu, kdy tato práva, resp. povinnosti účastníkovi mají vzniknout. Na samém počátku je možné např. vznést námitku podjatosti. Dále se váže k prvnímu jednání – zde jde především o koncentraci řízení dle §114c OSŘ a poučení o jejích důsledcích. V neposlední řadě je poučovací povinnost spojena i s vyhlášením rozhodnutí. V těchto případech se nejčastěji jedná o poučení o opravných prostředcích a výkonu rozhodnutí.⁶⁹

2.2.2. Formy a obsah poučení

Poučovací povinnost není primárním cílem civilního procesu ani nejdůležitější povinností soudů, a proto není ve většině případech vyžadována konkrétní forma poučení. Slouží především jako nástroj k docílení projednání a rozhodnutí ve věci samé. Přísná a správná forma se vyžaduje zejména tam, kde jde o důležitý právní úkon.⁷⁰

V určitých případech vyžaduje občanský soudní řád speciální formu poučení. Děje se tak například při poučení o následcích nedoplnění podání dle § 43 odst. 1, 2 OSŘ. Jak již bylo řečeno, ve většině případů není předepsaná žádná konkrétní forma poučení, ani jakým způsobem má být poučení účastníkům adresováno. Poučovat je tak možné ústně i písemně. Podmínkou ovšem je, aby ze

⁶⁸ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 21 Právní instituty.

⁶⁹ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 21-22 Právní instituty.

⁷⁰ HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 24 Právní instituty.

spisu bylo patrné, v jaké formě a jakým způsobem se obsah konkrétního poučení k účastníkovi dostal.⁷¹ V jednodušších procesních případech je možné využít oficiální kancelářské vzory. To kritizují např. Horák a Hromada, kteří uvádějí, že mohou být natolik nepřehledné, čímž nemohou plnit poučovací povinnost.⁷²

Lavický⁷³ kritizuje rozhodnutí NS 22 Cdo 3398/2011, které vyžaduje pro písemnou formu výslovného označení poučení. Dle jeho názoru dochází k upřednostňování formy před obsahem. Správné poučení má být takové, které účastníka nezmate a dostane všechny potřebné, náležité informace o poučení, aniž by muselo dojít ke zbytečnému označování.

Ve všech případech je ale nutné postupovat citlivě a adresně, nesmí jít o formální poučení v obecné rovině. Jirsa navíc doporučuje poučení konkretizovat formou příkladů.⁷⁴ Důležitou roli při poučování hraje i jazyk, který soudce užívá. Soudce by měl volit natolik srozumitelné fráze, aby jim byl schopný porozumět i práva neznalý a měl by se vyvarovat právním výrazům a zkratkám zavedených právní praxí.⁷⁵ Jsou-li zákonná ustanovení dostatečně konkrétní a srozumitelná laikovi, je možné zaslat jejich výtah účastníkům, nicméně není vhodné využívat doslovné nebo parafrázující znění zákona.⁷⁶

Základem poučovací povinnosti jsou procesní práva a povinnosti, což potvrzuje usnesení Ústavního soudu.⁷⁷ „Z ustanovení § 5 občanského soudního řádu lze vyvodit, že soud je povinen poučit účastníky o jejich procesních právech a povinnostech. Podle názoru Ústavního soudu je toto ustanovení nutno vyložit tak, že soud je povinen účastníky poučit, jaká práva jim přiznávají a jaké povinnosti jim ukládají procesněprávní předpisy, jak je nutno procesní úkony provést, popřípadě jak je třeba odstranit vady procesních úkonů již učiněných, aby vyvolaly zamýšlené

⁷¹ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 5-7.

⁷² HORÁK, P., HROMADA, M. *Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném*. Právní rozhledy, 2003, roč. 11, č. 10, s. 488.

⁷³ LAVICKÝ, P a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi.

⁷⁴ JIRSA, J. a HAVLÍČEK, K., ed. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I., §1-78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha s. 37.

⁷⁵ HORÁK, P., HROMADA, M. *Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném*. Právní rozhledy, 2003, roč. 11, č. 10, s. 488.

⁷⁶ LAVICKÝ, P. kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi.

⁷⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 483/98.

procesní účinky. Do poučovací povinnosti tedy nepatří návod, co by účastník měl nebo mohl v daném případě dělat, aby dosáhl žádaného účinku. Pokud by v rámci poučovací povinnosti soud poučoval účastníky o tom, kdo je či není pasivně legitimován, nešlo by o pouhé poučení o procesních právech a povinnostech, ale o zásah soudu, kterým by vedl účastníky k tomu, co mají v daném případě dělat, aby dosáhli žádaného právního účinku. Navíc takto chápanou poučovací povinností by soud mohl výrazně porušit zásadu rovnosti účastníků.“ Od doby vydání judikátu byl občanský soudní řád několikrát novelizován a ustanovení upravující poučovací povinnost povolila v některých případech poučit i o právu hmotném. Shodně se Ústavní soud vyjadřuje i v nálezu ÚS ze dne 3. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 56/95: „*Poučovací povinnost soudu je upravena v ustanovení § 5 o. s. ř. a omezuje se na procesní práva a povinnosti účastníků.“*

Obsahově se musí poučovací povinnost držet primární skutkové podstaty, nesmí se od ní odchylovat a poučovat o vedlejších eventualitách, které mohou v průběhu řízení vyvstat a na jejichž základě může dojít k odlišnému rozhodnutí soudu. Svoboda k primární skutkové podstatě uvádí: „*Naplněním ‚primární skutkové podstaty‘ se rozumí například závěr soudu o tom, že je pravdivé tvrzení žalobce, že se žalovaným uzavřel smlouvu o koupi movité věci a že žalovanému tuto věc předal, a proto je požadavek žalobce na zaplacení kupní ceny po právu (primární skutkovou podstatu zde vymezuje § 2079 odst. 1 ObčZ). Soud pro případ, že žalobce tato tvrzení prokáže, nepoučuje žalovaného o tom, že by případně mohl tvrdit, že prodávaná věc má vady, a proto by mohl uplatnit slevu z kupní ceny (§ 2107 odst. 1 ObčZ), ani o tom, že právo na zaplacení kupní ceny již může být promlčeno (§ 610 odst. 1 ObčZ), apod.“⁷⁸*

V případě, že účastník nerozumí poučení a důsledkům s tím spojených, existuje trojí způsob, jak mu pomoci. 1. sám vyhledá pomoc advokáta, 2. soud jej poučí o možnosti ustanovení zástupce dle § 30 OSŘ, nebo za 3. účastník sám požádá o dodatečné poučení. Vzhledem k některým právně složitým případům je často vhodné tuto odbornou pomoc vyhledat, a to nejen ve sporných řízeních, kdy advokáti poradí, jak správně reagovat na soudní poučení a celkově s orientací v civilním řízení.⁷⁹

⁷⁸ SVOBODA, K. *Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace*. Soudní rozhledy. 2017, č. 10, s. 310-314.

⁷⁹ JIRSA, J. a HAVLÍČEK, K., ed. *Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I., §1-78g občanského soudního řádu*. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha s.37.

2.2.3. Adresáti

Poučovací povinnost je možné rozdělit na poučovací povinnost, která je součástí materiálního vedení řízení a poučovací povinnost informativní povahy (k rozdělení viz kapitola 2.2.1. Druhy poučovací povinnosti, a na základě tohoto dělení je nutné rozlišovat jejich příjemce.

Z hlediska poučovací povinnosti informativní povahy je nutné realizovat poučovací povinnost vůči takovému účastníkovi řízení, který je neznalý práva a zároveň není zastoupen advokátem. Soud musí poučovat v případech, kdy je zapotřebí předejít újmě na právech účastníka vlivem jeho procesněprávní neznalosti. Poučení podává v době řízení, kdy je to pro něj potřebné. Bude-li účastník právně zastoupen advokátem, resp. notářem, opadá ve většině případů nutnost poučování ze strany soudů, které by sejevilo jako nadbytečné. Zastoupený účastník řízení bude poučen pouze ukládá-li tak zákon, nebo v případě, kdy hrozí vydání nepředvídatelného rozhodnutí soudu.⁸⁰

U poučovací povinnosti plynoucí z materiálního řízení, která se snaží co nejpřesněji zjistit skutečný stav řízení, je nutné poučovat práva neznalého účastníka i v případě procesního zastoupení advokátem nebo notářem. V tomto případě soud nenahrazuje nedostatek informací o procesních právech a povinnostech; poučovací povinnost směřuje k doplnění nebo upřesnění důkazů a uvedených skutečností za účelem vydání věcně správného rozhodnutí.⁸¹

Někteří adresáti jsou účastníky řízení jen po určitou část civilního řízení. Typicky se jedná o svědky a znalce. Poučovací povinnost se může dotýkat i třetích osob, a to v rámci exekučního řízení, kdy do jejich práv zasahuje vydané rozhodnutí.⁸²

⁸⁰ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex.

⁸¹ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex.

⁸² HROMADA, M. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 23-24 Právní instituty.

3. ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ POUČOVACÍ POVINNOSTI

3.1. Obecná poučovací povinnost

„Soudy poskytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech.“ Ustanovení § 5 OSŘ je základem pro poučení o procesních právech a povinnostech, které zakládá rovné postavení účastníků.⁸³ I přes toto ustanovení nám Ústavní soud ve svém nálezu⁸⁴ jasně stanovil samotný význam poučovací povinnosti, kterou lze subsumovat pod čl. 36 odst. 1 LZPS základních práv a svobod. Ústavní soud zde ukládá povinnost poučovat o procesních právech v rovině obecné i zvláštní i přes to, že taková povinnost není zákonem upravena. Zde vyvstává problém, jak samotné ustanovení o obecné poučovací povinnosti chápat – jde-li o pouhou proklamaci, nebo je-li mu nutné přiznávat normativní charakter. Hlavní důvod pochybností je nutné spatřovat především v jeho obecné formulaci.

Winterová zpochybňuje úlohu poučovací povinnosti ve sporném projednávacím a kontradiktorním řízení. § 5 OSŘ chápe jako ustanovení bez normativního charakteru, z něhož účastníkovi nevyvstává nárok, aby byl poučen a samotnou povinnost k poučení spatřuje až v jednotlivých ustanoveních speciální poučovací povinnosti. Za vadu řízení proto není možné chápat její nesplnění nebo její neúplnost, případně nesprávnost, která by byla založena pouze na argumentaci povinnosti vystávající na základě § 5 OSŘ.⁸⁵ S Wintrovou souhlasně zastává názor i Bureš. Ten chápe § 5 OSŘ jako princip, který je následně do zvláštních částí promítnut. Konkrétní poučení je stanoveno v jednotlivých speciálních ustanovení. Současně s tímto názorem můžeme ve stejné publikaci od toho samého autora najít i protichůdný názor týkající se tehdy neupravené koncentrace řízení. V tomto případě bylo dle jeho názoru nutné vycházet z tzv. generální poučovací klauzule a poučovat o koncentraci řízení ve vztahu ke skončenému prvnímu jednání civilního procesu.⁸⁶

Tyto závěry je možné podpořit důvodovou zprávou zákona č. 30/2000. „*Poučovací povinnost je v § 5 pojata všeobecně a současně obecně, neodráží potřebu poskytnutí poučení účastníků v konkrétní procesní situaci [...] i když § 5*

⁸³ Více viz kapitola 2.2 Charakter poučovací povinnosti.

⁸⁴ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 5. 1994, sp. zn. III.ÚS 65/93.

⁸⁵ WINTEROVÁ, A. *Koho a o čem v procesu poučovat?* Právní praxe, 1995, roč. 43, č. 1, s. 45.

⁸⁶ BUREŠ, J. in DRÁPAL, L., BUREŠ J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2009, s. 11, s. 14.

navrhovaná úprava ponechává v dosavadním znění, ukazuje se potřebné, aby vedle tohoto ustanovení byla poučovací povinnost soudů upravena vyčerpávajícím způsobem v souvislosti s jednotlivými procesními instituty.“ Podle znění je tak možné vykládat § 5 OSŘ jako ustanovení, které postrádá normativní charakter.

Rozdílný názor zastává např. Macková nebo Lavický. Ti ustanovení § 5 OSŘ chápou sice jako obecné, ale přikládají mu normativní význam. V případě, že by soud měl poučovat pouze o záležitostech vyjmenovaných v zákoně, musela by být i tato koncepce v něm jasně stanovena. Ani Hromada nepředpokládá taxativní vymezení poučovací povinnosti. Uvádí, že není možné předem stanovit všechny případy, kdy je nutné poučovat, a proto ani on nevyklučuje normativní charakter tohoto ustanovení.

Přes všechny tyto názory je ovšem nutné nadále respektovat judikaturu Ústavního soudu, který poměrně nedávno judikoval svůj pohled na zmíněný paragraf. Dle jeho názoru musíme § 5 OSŘ vykládat jako obecnou základní zásadu, která se odráží do dalších ustanovení OSŘ. *„Soudy neposkytují účastníkům poučení o jejich procesních právech a povinnostech za každých okolností, nýbrž jen tehdy, vyžaduje-li to v té které konkrétní procesní situaci zákon.“*⁸⁷

Já osobně se přikláním spíše k názorům označujícím poučovací povinnost v zákonech za pouhý demonstrativní výčet. Chybovat je lidské a může dojít k situaci, kdy zákonodárci opomenou určitá poučení vtělit do zákona. V takovém případě vidím východisko v aplikaci obecného ustanovení § 5 OSŘ. Dle mého názoru tak toto ustanovení nepostrádá normativní charakter.

3.2. Zvláštní poučovací povinnost

V rámci civilního řízení se vyskytuje velké množství ustanovení upravujících poučovací povinnost soudu. Jak bylo v úvodu avizováno, není možné všechnu obsáhnout a dostatečně vymežit, zároveň odkazují na svůj pohled taxativnosti poučovací povinnosti v předešlé kapitole. Tomuto bude přizpůsobena celá podkapitola. V každém oddíle budou vymezena pouze některá ustanovení.

⁸⁷ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 9. 2014, sp. zn. I. ÚS 1642/14

3.2.1. Poučení o námitce podjatosti dle § 15a odst. 1

Každý účastník má právo vyjádřit se k osobám soudců a přísedících – namítat jejich nezpůsobilost k projednání jejich záležitosti a rozhodnutí v této věci. Tzv. námitka podjatosti zaručuje právo na spravedlivý proces v případě eventuální nestrannosti nebo nezávislosti zmíněných osob ze zákonných důvodů upravených v § 14 OSŘ. Může se tak díť z důvodu poměru k věci, účastníkovi řízení nebo k zástupcům účastníků.⁸⁸

Účastník smí namítat podjatost pouze ve vztahu k soudci, kterému byla věc přidělena dle platného rozvrhu práce.⁸⁹ Podjatost je nutné spojovat pouze v souvislosti s fyzickou osobou a nikoli ve vztahu k soudu jako instituci.⁹⁰ Takto nesprávně podané námitky, resp. námitky podané vůči jiné osobě soudce je nutné brát za neopodstatněné.⁹¹

Jelikož se jedná o procesní právo, je soudce povinen o této skutečnosti informovat účastníky řízení. Jakým způsobem tak učiní ponechává zákon na jeho uvážení. Může tak poučit ve fázi přípravy jednání např. ve formě přípisu v rámci komunikace, nebo na úvod při prvním ústním jednání. V takovém případě je nutné poznamenat reakci účastníků do protokolu z jednání.⁹² Nejvyšší soud se zabýval problematikou opakování poučení o námitce podjatosti ve svém usnesení ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4969/2008. *„Nejvyšší soud pokládá též za vhodné zpřístupnit dovolatelkám obecnými soudy uznávané výkladové pravidlo, dle něž je poučovací povinnost soudu podle § 15a o. s. ř. o možnosti účastníka namítat podjatost soudce (soudců), kterému věc náleží podle rozvrhu práce, případem abstraktní poučovací povinnosti o procesním právu. Taková povinnost poučení o možnosti musí být v řízení naplněna, avšak postačí v řízení jedenkrát a postupem,*

⁸⁸ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 68 Praktický komentář.

⁸⁹ srov. Usnesení Nejvyššího soudu ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 32 Nd 217/2016; 32 Nd 218/2016

⁹⁰ „Účastník řízení nemůže namítat podjatost soudu jako instituce, nýbrž pouze podjatost jednotlivého soudce, resp. jednotlivých soudců. Podjatost je psychickou kategorií, o níž lze uvažovat toliko ve spojitosti s člověkem, nikoli v souvislosti s institucí.“ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2012, sp. zn. III. ÚS 187/10

⁹¹ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s.69 Praktický komentář.

⁹² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 46-48

který zákon ponechává na soudu, a s dekoncentračním následkem neposkytnutí poučení uvedeným v § 15a odst. 2 věta druhá o. s. ř. V dané věci poskytl soud prvního stupně účastníkům ostatně takové poučení v rámci usnesení [...], doručeným zástupci žalující strany [...]. Vydaný rozvrh práce je veřejně přístupný; každý má právo do něho nahlížet a činit si z něj výpisy nebo opisy (§ 41 odst. 3 zák. č. 6/2002 Sb.)“

Z hlediska poučení existují určité hranice. Někteří účastníci vyžadují podrobnější informace o soudcích, aby tak případné vznesení námitky zvážili. To je ovšem neakceptovatelné. Poskytování informací o soukromém nebo profesním životě soudce za součást poučovací povinnosti chápat nemůžeme.⁹³ Někteří soudci mylně chápou právo účastníka jako jejich povinnost, a i přes prvotní poučení vyžadují jejich odůvodněné vyjádření v určené lhůtě. Nejen, že tato žádost překračuje hranice poučovací povinnosti, ale tímto chováním ze strany soudu může dojít k pochybnostem nestrannosti soudu.^{94 95}

Případem opomenutí se zabýval Ústavní soud ve svém usnesení pod sp. zn. I. ÚS 239/05, který uvedl, že ne ve všech případech neposkytnutí poučení dle § 15a OSŘ dochází k porušení práva na spravedlivý proces. Ústavní soud zjišťoval, zda v konkrétním případě neabsentovalo její skutečné a účinné uplatnění s ohledem na funkci, kterou má v občanském soudním řízení plnit. *„V této souvislosti Ústavní soud nemohl přehlédnout, že stěžovatel žádné konkrétní skutečnosti, pro které by byl důvod pochybovat o nepodjatosti soudců senátu odvolacího soudu, kteří jeho odvolání projednávali a rozhodovali, neuvedl; takovou konkrétní skutečností nemůže být pouze to, že v jiné věci, o které rozhodoval v minulosti stejný senát odvolacího soudu, podal stěžovatel ústavní stížnost a stížnost k Evropskému soudu pro lidská práva. Stěžovatel se totiž omezil v podstatě jen na stručnou, formální deklaraci toho, že nebyl vyzván k vyjádření k osobám soudů dle ust. § 15a odst. 1 o.s.ř. Není tak žádného důvodu se domnívat, že by v dané věci rozhodoval podjatý (odvolací) soud a že by tak skutečné a účinné právo stěžovatele na spravedlivý*

⁹³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R.. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 46-48

⁹⁴ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s.69 Praktický komentář.

⁹⁵ Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice, sp. zn.1 Nc 5713/2011.

proces, tj. s ohledem na funkci, kterou v občanském soudním řízení plní, absentovalo, bylo nenaplněno.“

Včasné nepoučení má své důsledky, které se odráží v subjektivní a objektivní lhůtě, tzn., že účastník řízení může podat námitku podjatosti později než při konci prvního jednání nebo dokonce i po uplynutí zákonem stanovené lhůty patnácti dní od doby, kdy se o důvodu uplatnění námitky účastník dozví. Skutečnosti ohledně vyloučení soudce nebo přisedícího jsou považovány za skutečnost, která odůvodňuje podání odvolání, ale jsou i důvodem pro podání žaloby pro zmatečnost.⁹⁶ V této souvislosti byl vydán rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2520/2004 *„Neposkytne-li soud za řízení v rozporu s ustanovením § 15a odst. 1 o.s.ř. účastníkům poučení o tom, že mají právo vyjádřit se k osobám soudců a přisedících, kteří mají podle rozvrhu práce věc projednat a rozhodnout, má to - jak je nepochybné z ustanovení § 15a odst. 2 o.s.ř. - pouze za následek, že účastník může během řízení uplatnit námitku podjatosti i po prvním jednání, kterého se zúčastnil soudce (přisedící), o jehož vyloučení jde, popřípadě po uplynutí lhůty 15 dnů počítané ode dne, kdy se o důvodu vyloučení dozvěděl nebo kdy tento důvod vznikl.“* Judikát zároveň řeší vadnost nepoučení. Dle NS nezavádí vadu, která by mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí v merituu věci. Samotné nepoučení není důvodem pro podání odvolání, pouze pro konstatování, že rozhodnutí soudu bylo vydáno vyloučeným soudem nebo přisedícím.

3.2.2. Poučení o následcích nedoplnění podání podle § 43

Písemné podání je jedním z nejčastějších úkonů účastníků. Ty můžeme rozdělit na podání, která neobsahují návrh na zahájení řízení (např. námitka podjatosti, souhlas s rozhodnutím bez jednání) a ta, která návrh na zahájení řízení naopak obsahují (např. žaloba, opravné prostředky, návrh na zahájení řízení). Zákon těmto podáním udává, jaké náležitosti musí obsahovat. Vždy musí obsahovat stejné obecné náležitosti a podle typu podání mohou (musí) obsahovat i stanovené zvláštní náležitosti. Ne vždy je účastník natolik právně uvědomělý, aby nechyboval a právě ustanovení § 43 OSŘ dává možnost opravy všem účastníkům, čímž zajišťuje právo na spravedlivý proces.

⁹⁶ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 93

Soud se musí zabývat každým podáním a je jedno jak zásadní vady obsahuje – na každé podání musí aplikovat § 43 odst. 1 OSŘ. Mezi nejčastější vadu patří např. nesprávné označení účastníků. Je zapotřebí odlišovat důvody, pro které tomu tak je a nesankcionovat účastníka pro nevědomost informací o osobě žalované, když tyto informace může soud doplnit prostřednictvím náhledu do systému evidence obyvatel. K tomu se vyjadřoval i Ústavní soud v nálezu pod sp. zn. III. ÚS 1424/07 „*Obecné soudy nemohou odmítnout žalobu z důvodu, že žalobce neodstranil její vadu spočívající v absenci údaje o bydlišti žalovaného ve smyslu § 79 odst. 1 občanského soudního řádu, pokud žalobce uvede údaje, na jejichž základě mohou toliko soudy (a tedy nikoliv sám žalobce) daný údaj opatřit (např. údaj o státní poznávací značce vozidla, jehož měl být žalovaný vlastníkem, o spisové značce věci vedené u konkrétního policejního orgánu, která se týkala žalovaného), a současně navrhnou, aby tak učinily. V opačném případě obecné soudy postupují v rozporu se základním ústavním právem žalobce na přístup k soudu, jež je zaručeno čl. 36 odst. 1 Listiny základních práv a svobod.*“

Další zjevnou vadou bývá absence podpisu, což může vést k předpokladu, že jej učinil někdo jiný, nebo naopak nepřisuzovat toto podání tomu, kdo jej učinil. Zbytečným požadavkem je vyžádání opakovaného podpisu na konci podání, který se může nacházet ve specifikaci žalobce a žalovaného, nebo v případě, že je toto podání podepsáno zástupcem a lze tak dovozovat, že se s ním žalobce ztotožňuje.⁹⁷

Nepřipojí-li žalobce k podání odpovídající počet písemných důkazů, nesmí soudy postupovat podle § 43 OSŘ, účastník má možnost doložit kopie a originály doručit soudu v průběhu řízení.⁹⁸

§ 43 OSŘ je často aplikován v případech absence žalobního petitu nebo jeho nesrozumitelného znění. Ne vždy je nutné využívat toto ustanovení, soudy častokrát vyžadují přílišný formalismus petitu. Rozhodnutí Nejvyššího soudu NS 21 Cdo 3215/2014 uvádí „... požadavek, aby ze žaloby bylo patrné, čeho se žalobce domáhá (tzv. žalobní petit), nelze vykládat tak, že by žalobce byl povinen vždy učinit soudu návrh na znění výroku jeho rozsudku. Žalobce uvede, čeho se žalobou

⁹⁷ LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 175

⁹⁸ LAVICKÝ, Petr a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 176

domáhá, i tehdy, jestliže v žalobě přesně a jednoznačně označí (tak, aby ji bylo možné z obsahu bez pochybností dovodit) povinnost, která má být žalovanému uložena rozhodnutím soudu. Požaduje-li žalobce peněžité plnění, musí být ze žaloby patrné i to, jakou částku mu žalovaný má zaplatit, neboť soud nemůže účastníkům přiznat jiná práva a uložit jim jiné povinnosti, než jsou navrhovány, žalobní petit musí svým rozhodnutím zcela vyčerpat a nesmí jej – s výjimkou případů uvedených v § 153 odst. 2 – překročit; nemůže-li žalobce svůj peněžitý nárok přesně vyčíslit, musí jej uvést alespoň v přibližné výši.“

Dalšími vadami jsou typicky: označení jiného soudu; nedostatečné vylíčení rozhodujících skutečností; rozpor mezi skutkovými tvrzeními a konečným návrhem; nedoplnění písemného podání v zákonné třídenní lhůtě aj. Je-li podání vadné, protože jej není kam zařadit do příslušného soudního oddělení, je zapsáno do rejstříku „Nc“.⁹⁹

K opravě vad podání se vyzývá formou usnesení, které upravuje vedení řízení. Proti tomuto usnesení není přípustné odvolání a nemusí být doručeno podateli do vlastních rukou. Soud musí adresně, dostatečně konkrétně a způsobem, který odpovídá právnímu vědomí podatele poučit, že jeho podání obsahuje závažné vady. Jde o poučení „šité na míru“. Každá výzva musí obsahovat 3 části: specifikaci vad, kterými podání trpí, konkrétní postup odstranění těchto vad a poučení ze strany soudu o možných důsledcích při nesplnění neodstranění vad. Výzva nesmí obsahovat demonstrativní výčet skutečností, o které je nutné žalobu doplnit¹⁰⁰, nesmí být formulována slovy zákona, musí vystihovat, co konkrétně v daném považuje za nesprávné nebo neúplné.¹⁰¹ Požadavkům konkrétního a srozumitelného poučení o nedostatecích podání neodpovídá poučení, v němž se vyskytují úzce odborné právní termíny, soudní žargon nebo zkratky, které nejsou obecně známé.¹⁰² Výzvu je vhodné ze strany soudu odůvodnit především v případech, kdy se podatel v řízení neorientuje a nechápe své procesní povinnosti.¹⁰³

⁹⁹ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014., s.313.

¹⁰⁰ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 215/2003.

¹⁰¹ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1574/2005.

¹⁰² Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 16 Co 167/2001.

¹⁰³ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014., s.315.

Součástí výzvy je stanovení lhůty, během které musí dojít k nápravě zmíněných vad. Jedná se o lhůtu soudcovskou, která může být prodloužena, nikoli však prominuta. Stanovuje se vzhledem ke složitosti doplňovaného podání a úrovně právního vědomí podatele. Jirsa uvádí za obvyklou lhůtu rozmezí od 10 do 15 dnů. Je-li zřejmé, že účastníkovo jednání nese zřetelné snahy procesní obstrukce, je vhodné volit co nejkratší lhůtu, např. třídní. Lhůta záleží i na způsobu doručování. Volba kratší lhůty bude na místě v případech doručování do datové schránky.¹⁰⁴

Každé usnesení musí obsahovat poučení o následcích při nesplnění povinností uložené účastníkovi výzvou. To se odvíjí od povahy podání. Jde-li o podání, jimiž se zahajuje řízení, následkem může být jeho odmítnutí. Proti usnesení o odmítnutí podání je možné podat opravný prostředek a je tak možné přezkoumat správnost závěru soudu. Pravomocné usnesení nemá za následek překážku rei iudicatae. Jestliže jde o podání, které návrh na zahájení řízení neobsahuje, neodmítá se prostřednictvím usnesení, ale pouze se k němu nepřihlíží. Soud nesmí odmítnout žalobu z důvodu vady, pokud na ni účastníka neupozornil a nepodal konkrétní poučení o způsobu jejího odstranění.¹⁰⁵

Opravu nebo doplnění vadné žaloby nemůže soud vynucovat uložením pořádkové pokuty.¹⁰⁶

Jak již bylo zmíněno, žádný soudce se nesmí zbavit podání, aniž by předtím aplikoval § 43 OSŘ. I toto ustanovení má své výjimky a výzvu k opravě nebo doplnění podání není vhodné uplatňovat v případech, kdy je zapotřebí rychlého rozhodování a tento postup by celé řízení pouze prodlužoval. Navíc opravy podání nemusí odpovídat zvláštnímu charakteru daného řízení. Občanský soudní řád na instituty návrhu na předběžné opatření, návrhu na vydání elektronického platebního rozkazu nebo ve věcech dovolání nepřipouští postup na základě § 43 OSŘ. Výjimky můžeme najít i v rámci ZŘS - např. řízení o předběžném souhlasu s provedením šetření ve věcech ochrany hospodářské soutěže, v řízení o nahrazení souhlasu zástupce České advokátní komory k seznámení se s obsahem listin, u předběžného

¹⁰⁴ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014., s.312-315.

¹⁰⁵ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1076/2013.

¹⁰⁶ Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 Cmo 530/95.

opatření proti domácímu násilí a u předběžného opatření ve věcech péče o nezletilé děti. V rámci exekučního řízení není možné opravit návrh na odklad exekuce a v insolvenčním řízení jde o podání tzv. „hlasovacího lístku“, návrhu na moratorium odstranění vad popření pohledávky insolvenčním věřitelem a hlasování mimo schůzi věřitelů.¹⁰⁷

3.2.3. Poučení o následcích nedostavení se k přípravnému jednání

§ 114c odst. 6 a 7 OSŘ upravuje absenci žalobce a žalovaného na přípravném řízení.

Jestliže se k přípravnému jednání nedostaví žalovaný, aniž by se řádně omluvil, soud vydá kontumační rozsudek pro uznání na základě ustanovení § 153a odst. 3¹⁰⁸. O fikci uznání nároku a zároveň i o podmínkách za kterých jej je možné vydat, musí být žalovaný poučen již v předvolání k přípravnému jednání. Žalovaný musí být srozumitelně seznámen s důsledky, které mu hrozí, jestliže se nedostaví.

Pro vydání kontumačního rozsudku pro uznání je nutné, aby bylo předvolání doručeno do vlastních rukou jak žalovanému, tak i případnému zástupci a musí být vykázáno alespoň 20 dní před konáním přípravného jednání. Další podmínkou je, že se musí jednat o sporné řízení a jedná se o věci, ve kterých je možné uzavřít smír. Aby došlo k vydání kontumačního rozsudku, je nutné, aby se žalovaný nedostavil bez řádné a včasné omluvy.

Výjimkou pro vydání rozsudku pro uznání jsou případy, kdy dojde k zastavení řízení pro nedostatek podmínek řízení na základě § 103 OSŘ a k odmítnutí žaloby na základě § 43 OSŘ, jelikož v těchto případech nejsou dány podmínky pro rozhodnutí ve věci samé.

V případě, že se k přípravnému jednání nedostaví žalobce nebo jiný navrhovatel a jsou splněny určité předpoklady, soud řízení zastaví. O následku nedostavení se musí být účastník poučen již v předvolání k přípravnému jednání.

¹⁰⁷ ŠÍNOVÁ, R. § 43 [[*Vady podání*]]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 225.

¹⁰⁸ K tomu např. rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14.12.2011 sp. zn. 47 Co 249/2011.

Jirsa¹⁰⁹ uvádí, že pro vydání usnesení o zastavení řízení jsou stejně upraveny podmínky jako pro vydání kontumačního rozsudku pro uznání. Je namístě uvést, že do podmínek nespadá doručení žaloby, to by se jevilo zcela nadbytečným. Zastavení řízení nestanovuje překážku věci pravomocně rozhodnuté, a tak žalobce může opětovně podat žalobu.

Objevily se odlišné názory na chápání nežádoucích účinků. Např. Hamulřáková¹¹⁰ jej chápe jako zpětvzetí žaloby nebo návrhu a tím dochází k vyvolání účinků se zpětvzetím žaloby nebo návrhu. Naopak Drápal¹¹¹ v tom nevidí fikci zpětvzetí žaloby, jde o zákonem stanovený způsob, jak rozhodnout a ukončit řízení, když žalobce neprojeví zájem na projednání ve věci.

Může se stát, že se k přípravnému jednání dostaví pouze zástupce účastníka. K tomu se vyjádřil např. Městský soud v Praze¹¹², který uvedl, že předpoklady pro odmítnutí žaloby nebo vydání kontumačního rozsudku nastanou pouze v případě, kdy se nedostaví ani účastník, ani jeho zástupce.

V případě, že se nedostaví ani jeden z účastníků, ani jejich zástupci, soud postupuje podle § 114c odst. 7 OSŘ a řízení zastaví. V takovýchto případech nese žalobce důsledky vždy jako první.

3.2.4. Poučení o možnosti rozhodnout bez jednání dle § 115a

Ustanovení § 115a OSŘ urychluje řízení na úkor dokazování, zejména v tzv. bagatelních věcech, kdy soud rozhoduje ve věci samé bez nařízeného jednání pouze na základě listinných důkazů, čímž toto ustanovení prolomilo zásadu ústnosti a přímosti.¹¹³ Nejvyšší soud se k tomu v rozhodnutí NS 30 Cdo 5270/2009 vyjádřil následující: „*Smyslem ustanovení § 115a o. s. ř. je zajistit hospodárnost řízení v případě, že všechna potřebná skutková zjištění lze zjistit přímo z účastníky předložených listinných důkazů.*“

¹⁰⁹ JIRSA, J et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 232.

¹¹⁰ HAMULŘÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010 Teoretik. s. 90.

¹¹¹ BUREŠ, J. § 114c [*Přípravné jednání*]. In: DRÁPAL, L. a kol., *Občanský soudní řád I, II*. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 805-807.

¹¹² Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 20 Co 328/2010-249.

¹¹³ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R.. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 495-496.

Tzv. rozhodnutí od stolu lze využít pouze v případech, kdy účastníci nenavrhují provedení důkazů za pomoci výsledků. Soud rozhoduje na základě takových listin, které jsou evidovány ve spise. S obsahem těchto listin musí být účastníci seznámeni. V případě, že by si soudce vyžádal jiné listiny, na nichž by stavěl svůj právní názor a meritorní rozhodnutí, jednalo by se o vadu v řízení, která by mohla mít za následek zrušení rozhodnutí odvolacím soudem.¹¹⁴

Samotná existence listin není předpokladem pro vydání rozhodnutí ve věci samé; všechny rozhodné skutečnosti musí být známy ze spisu. Soud musí mít za dostatečné všechna žalobní tvrzení a důkazy, aby nemusel poučovat na základě § 118a odstavce 1 a 3 OSŘ nebo nemuselo docházet k další přípravě jednání,¹¹⁵ což potvrzuje i rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1696/2005. „*K projednání věci samé není třeba ve smyslu § 115a OSŘ nařídit u soudu prvního stupně jednání, jen jestliže účastníci řízení prostřednictvím jimi předložených listinných důkazů a svých shodných tvrzení unesli břemena tvrzení a důkazní a jestliže podkladem pro rozhodnutí soudu ve věci samé byl těmito důkazy, popřípadě shodnými tvrzeními účastníků, zjištěný skutkový stav věci.[...] Ukáže-li se, že účastník řízení dosud nesplnil svou povinnost tvrzení (nevylíčil všechny rozhodné skutečnosti nebo je uvedl neúplně) nebo povinnost důkazní (nenavrl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, které jsou pro právní posouzení věci významné), musí soud prvního stupně, i kdyby se účastníci práva účasti na projednání věci vzdali, popřípadě s rozhodnutím věci bez nařízení jednání souhlasili, vždy nařídit jednání (§ 115 odst. 1 o.s.ř.), neboť účastníku řízení je třeba poskytnout poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o.s.ř. nebo podle ustanovení § 118a odst. 2 o.s.ř. anebo podle ustanovení § 118a odst. 3 o.s.ř. a bez nařízení jednání soud nemůže tuto svou poučovací povinnost splnit“*

Důležitým předpokladem pro takové rozhodování je účastníkově vzdání se práva na projednání věci nebo souhlas s takovým projednáním.¹¹⁶ Pro další postup musí soud vyzvat účastníky řízení, aby se k této věci vyjádřili. Výzva velmi často obsahuje tzv. doložku proti nečinnosti upravenou v § 101 odst. 4 OSŘ, kterou je účastníkovi nařízeno, ať se ve stanovené lhůtě vyjádří, jinak dojde k fikci, že

¹¹⁴ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 238.

¹¹⁵ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex, s. 536.

¹¹⁶ K tomu srov. náleží Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 3271/09

s takovým jednáním účastník vyslovil souhlas. Výzva musí být učiněna na pohled zřetelně – musí být zvýrazněna na samotném tiskopisu.¹¹⁷

Problémem tohoto ustavení může být dvojitá fikce. První je zmíněna v předchozím odstavci, druhá může nastat fiktivním doručením na evidenční adresu účastníka. Soud v tuto chvíli předpokládá, že výzva byla doručena, a že s takovým souhlasem účastník souhlasí. Jirsa¹¹⁸ to komentuje jako postup v rozporu s obecnými ustanoveními procesního předpisu a zároveň v rozporu s judikaturou Ústavního soudu, který uznává pravidlo „s fikcemi má soud šetřit“. Dle názoru Jirsy tak dochází k ohrožení smyslu § 115 OSŘ a soud tím ochuzuje účastníky řízení o jejich právo na projednání věci v přítomnosti.

3.2.5. Poučení podle § 118a

Ustanovení této zvláštní poučovací povinnosti bylo do OSŘ vtěleno zákonem č. 30/2000 Sb. především z důvodu přílišné obecnosti právní úpravy. Soudy nepostupovaly jednotně v rámci obecné poučovací povinnosti a nedokázaly reagovat v situacích, kdy takové poučení z jejich strany zaznít mělo.¹¹⁹ Ustanovení upravuje poučení soudu při hrozícím neúspěchu ve sporu¹²⁰ a zabývá se čtyřmi typy poučení, v nichž se odráží zásada rovnosti zbraní – nikdo z účastníků nesmí být pro svou procesněprávní neznalost znevýhodněn.¹²¹ Další promítnutou zásadou se zmíněnou novelizací je předvídatelnost rozhodnutí soudu. Poučení o hmotném právu bylo ze strany soudu až příliš úzkostně dodržováno, což se promítalo do rozhodnutí. Účastníci až do jeho vydání neměli jistotu, zda unesli břemeno tvrzení a důkazní.¹²² Takové striktní dodržování vycházelo např. z usnesení NS ze dne 27. 11. 1997, sp. zn. 2 Cdon 1450/97, v jehož rámci Nejvyšší soud judikoval, že žádné ustanovení OSŘ neukládá soudu povinnost poučovat o hmotném právu a právní názor by se měl objevit až v rámci rozhodnutí soudu. Nález ÚS ze dne 3. 10. 2006,

¹¹⁷ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, Praktický komentář., s.521-522.

¹¹⁸ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 240.

¹¹⁹ Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb.

¹²⁰ SVOBODA, K. in SVOBODA, K. a kol. *Občanský soudní řád. Komentář*. 1. vydání. Praha: C.H.Beck, 2013, s. 414.

¹²¹ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 257.

¹²² HROMADA, M.. *Poučovací povinnost v civilním procesu*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, s. 60, Právní instituty.

sp. zn. I. ÚS 212/06 interpretoval ustanovení 118a tak, že jeho smyslem bylo právě vyhnout se vydání možného nepředvídatelného rozhodnutí v podobě zamítnutí žaloby z důvodu neunesení břemene tvrzení a důkazního, aniž by byl účastník o existenci těchto povinností soudem řádně poučen.¹²³

Výše zmíněné usnesení ÚS také stanovuje, že k vymezení poučovací povinnosti dochází při jednání. To, že se účastník nedostavil k jednání bez žádosti o odročení je znemožnění soudu poskytnout poučení. NS 21 Cdo 5237/2007 judikoval, že předseda soudu není oprávněn ani povinen sdělovat potřebná poučení jiným způsobem, zároveň neposkytnutí povinností není důvodem pro odročování jednání. Judikát NS byl promítnut do usnesení ÚS ze dne 27. 10. 2010 pod sp. Zn. 2848/10, v němž dále uvedl, že takový účastník se nemůže dovolávat ani zásad spravedlivého procesu, jehož advokát jednání např. zmeškal nebo jen zanedbal účastnickových procesních práv.

Jirsa¹²⁴ vidí postup poučení při jednání v rozporu se zásadou rozhodnutí při jediném nařízeném jednání. Účastník dokáže málokdy reagovat ještě během řízení, a proto dochází k častému odročování jednání za účelem poskytnutí dostatečného času na přípravu. Východisko vidí v poskytování i písemného „předpoučení“ v rámci přípravy jednání. K tomuto se shodně vyjádřil i Krajský soud v Ústí nad Labem ze dne 22.1.2002 pod sp.zn. 10 Co 668/2001: *„Z obecného (procesního) hlediska nelze vyloučit ani situaci, že již v rámci přípravy na jednání soud z připojených žalobního příloh (listinných důkazů) zjistí, že žalobní požadavek (kupř. na peněžité plnění) se odvíjí od smlouvy, která je pro nějakou zjevnou vadu absolutně neplatná. S přihlédnutím k účelu občanského soudního řízení, procesní ekonomii a zejména k dikci § 118a OSŘ proto nelze ani vyloučit situaci, kdy předseda senátu dospěje k závěru, že ještě před nařízením jednání bude vhodné žalobce v uvedeném směru poučit. Otázka poučovací povinnosti dle § 118a odst. 2 OSŘ sice primárně doléhá na žalobce, ale nepochybně má také signalizační funkci vůči protistraně, protože zákonu odpovídající poučení soudu za užití výzvy k doplnění rozhodných skutkových okolností (jejichž rozsah je dán skutečnostmi obsaženými v hypotéze právní normy, kterou by podle soudu bylo možné na daný případ aplikovat) přináší procesní možnosti, ale také povinnosti žalovaného subjektu (typicky např. při změně právní kvalifikace z plnění ze smlouvy na*

¹²³ Dále např. rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001

¹²⁴ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 258

plnění z bezdůvodného obohacení).“ Dle Jirsy je možné poučovat i v rámci nařízeného jednání, kde soudce odkáže na písemný přípis. Domnívám se, že kdyby takové poučení nezaznělo i v rámci samotného nařízeného jednání, došlo by tím k porušení ustanovení § 118a OSŘ. „Předpoučení“ v rámci přípravy nemůže naplnit záměr tohoto ustanovení. Dle mého názoru je dobré využívat poučení jak v rámci přípravy řízení, tak i v rámci nařízeného jednání. Pouze tím se může docílit jak urychlení řízení, tak i řádného splnění poučovací povinnosti podle ustanovení § 118a OSŘ.

Jak již bylo zmíněno výše, ustanovení upravuje čtyři situace, v nichž musí být poučováno. První situací je výzva k dotvrzení rozhodných skutečností v případech, kdy je účastník uvádí nedostatečně. Druhým případem je výzva k překvalifikování skutkových tvrzení – účastník sice tvrdí skutečnosti, nicméně ty nejsou pro posouzení situace významné, jelikož předseda soudu má za to, že je situaci nutné posoudit z hmotněprávního hlediska odlišným způsobem, než kterého se domáhá účastník. Třetím případem je výzva k označení důkazů v případech, kdy účastník nenavrhnul potřebné důkazy k prokázání svých sporných tvrzení. Tyto tři situace budou podrobněji rozebrány v poslední kapitole, jelikož je poučení provázáno na koncentraci řízení, resp. důsledky nepoučení. Posledním typem poučení je obecné procesní poučení při jednání.

Kromě poučení o právech a povinnostech uvedených v odstavcích 1 až 3 ustanovení § 118a OSŘ, je soud nadále povinen poučovat o dalších procesních právech a povinnostech. Zvláštností tohoto ustanovení je, že je poučení poskytováno pouze v případech, kdy účastník není zastoupen advokátem nebo notářem v rozsahu jeho oprávnění stanoveného zvláštními předpisy. Ustanovení předpokládá kvalitní právní poradenství ze strany kvalifikovaného zastoupení. Z hlediska tohoto ustanovení se pozastavuji nad dvěma fakty. Prvním je možnost střetu účastníka profesionálně zastoupeného a účastníka s právnickým vzděláním, nebo dokonce dlouholetou právní praxí. Proč by měl jednoho z účastníků soud poučovat a druhou stranu nikoliv? Dle mého názoru se jedná o možnou nerovnost zbraní v řízení. Proč jedné ze stran připomínat povinnosti a práva? Vždyť tímto jednáním soud „nadržuje“ nezastoupené straně, která může mít mnohem více procesních zkušeností, než např. strana v řízení zastoupená čerstvým advokátem nebo dokonce koncipientem. Podruhé se zastavuji nad úvahou, proč odepírat

poučení straně odborně zastoupené. Jak jsem výše uvedla – předpokladem tohoto ustanovení je kvalitní právní zastoupení. Co by se tedy stalo v případě, kdy by soud poučoval obě strany? Dle mého názoru nic. Kvalitní právní zastoupení procesní stránku zná. Účastníka poučí sama a od soudu by si vyslechl maximálně poučení podruhé. Někdy však může být přístup advokátů příliš formální a nemusí umět přistupovat ke svým klientům lidsky. Zde by mohla být dána příležitost účastníka pochopit smysl poučení – vždyť soud má postupovat z hlediska poučení vždy citlivě. Z jiného úhlu bych postupovala v případech, kdy se k soudu dostaví pouze advokáti a notáři. Zde by se procesní poučení jevilo zcela nadbytečné.

3.2.6. Poučení vyslychaných osob

3.2.6.1. Poučení svědka

V rámci zjištění skutkového stavu je možné provádět výslechy svědků, které se v mnoha případech zajišťují formou písemného předvolání k jednání. V předvolání se svědkovi dostává hned několika poučení. Prvním z nich je upozornění na následky nedostavení se k výslechu. V případě nedostavení se bez řádné a důvodné omluvy je možné vynutit účast svědka i jinými způsoby, a to uložením pořádkové pokuty nebo předvedením. Zmíněné donucovací prostředky by měly být až poslední možnou variantou a lepším řešením se jeví forma připsu soudu, kde se svědkovi dostává nového poučení ohledně donucovacích prostředků. Druhá část poučení se vztahuje na možnost náhrady hotových výdajů a ušlého zisku. Tzv. svědečné je nutné uplatnit do 3 dnů od výslechu nebo dne, kdy mu bude oznámeno, že k výslechu dojde, jinak takové právo zaniká. Svědci, kteří vykonávají závislou práci navíc musí pro získání svědečného dokázat pracovní poměr a ušlý zisk na listině předvolání, potvrzením zaměstnavatele.

Dalšího poučení se svědkovi dostává před samotnou výpovědí. Toto poučení nesmí být příliš formální a vždy musí být uzpůsobeno vnímání této osoby. Smyslem je sdělit, že musí vypovídat pravdivě a poučit ho o možnosti odepřít výpověď ve zcela mimořádné situaci.

Nejvyšší soud řešil v usnesení pod sp. zn. 7 Tdo 109/2003 znění poučení důsledků křivé výpovědi. Dle jeho judikátu stačí výslovně svědka upozornit, že křivá výpověď může mít následek v podobě trestního stíhání, aniž by bylo třeba

podmínky trestnosti dále konkretizovat a odkazovat na trestní zákoník a konkrétní skutkovou podstatu trestného činu.

Na začátku výslechu poučí předseda senátu svědka, že musí vypovídat pravdu a nic nezamlčovat. V průběhu výslechu ho na tuto možnost nijak dále neupozorňuje a v případě, že se výpověď odlišuje od ostatních důkazů, bere tuto skutečnost jako nevěrohodnou výpověď, kterou následně odůvodní v rozhodnutí. Poučení se svědkovi dostává i ve věci možného trestního stíhání pro trestný čin křivé výpovědi.

Důvodem pro odepření výpovědi je nebezpečí trestního stíhání, které by sobě nebo osobám blízkým podle § 22 NOZu přivodil svou výpovědí. Postačí ohrožení těchto osob. Důvody, pro které se domnívá, že by byl trestně stíhaný, nemusí dopodrobna soudu sdělit, nicméně musí dojít alespoň k vysvětlení, v čem tuto hrozbu spatřuje. I přes uznání důvodu to nebývá důvod pro odepření celé výpovědi, na což musí být svědek upozorněn, včetně možných následků při odepření částečné výpovědi.

Poučení svědka musí být řádně zaprotokolováno, a to nejlépe v celém znění. Svědek by měl být na počátku výpovědi soudem naveden, co je předmětem výpovědi, co by v ní bodově mělo zaznít. K obsahu výpovědi se vyjádřil Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 3. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006. Důležité je, aby uvedl, co svými smysly vnímal, soud by neměl nechat svědka mluvit o jeho názorech na danou situaci, svědkovi totiž nepřísluší hodnotit celou situaci – cílem není činit skutkové ani právní závěry. Jestliže svědek tyto závěry uvede, soud k nim nepřihlíží.

Po skočení výslechu musí být svědek opětovně poučen o svém právu na svědečné.

3.2.6.2. Poučení účastníka

V některých případech považuje soud za důležité provádět důkazy výslechem účastníka. K předvolání dochází podobným způsobem jako u svědka, a i účastník je poučen o možnosti využití donucovacích prostředků.

Účastník je poučen o tom, že má vypovídat pravdu a nic nezamlčovat. Zde je hlavní rozdíl od poučení svědka. Nepravdivá výpověď účastníka neohrožuje z hlediska trestního stíhání. Na rozdíl od svědka není za nesprávná tvrzení trestně odpovědný. Odpovědnost mu hrozí pouze v případech neoprávněného zásahu do osobnostních práv.¹²⁵ Před výsledkem účastníka musí být soudu jasné, k čemu má tento důkazní prostředek směřovat.

Hlavním problémem výpovědi je účastníkův subjektivní náhled na věc a spor. I přes to, že nemusí přímo uvádět lživá tvrzení, nedokáže objektivně posoudit záležitost. To ale neznamená, že by jejich výpověď byla vždy nepoužitelná nebo nevěrohodná. Ke srovnání výpovědi svědka s jinými důkazy se mj. vyjádřil Ústavní soud nálezem ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I. ÚS 2568/07. „Z žádného ustanovení občanského soudního řádu neplyne, že by – v rámci hodnocení důkazů – poznatky výsledkem účastníků získané musely vždy nutně (a priori) být pro soud méně spolehlivé, méně významné, nevěrohodné apod. (než poznatky dovozené z jiného důkazního prostředku). Výslech účastníka je podle ustanovení § 125 občanského soudního řádu jedním z řady v úvahu přicházejících důkazních prostředků a musí být hodnocen jako důkaz každý jiný ad hoc s tím, že eventuální závěr o té které míře spolehlivosti, významnosti, věrohodnosti apod. z něj získaných poznatků je až součástí jeho hodnocení ve smyslu ustanovení § 132 občanského soudního řádu [...]; nelze z logiky věci hodnotit a priori důkaz, který soud ještě neprovedl.“ Druhý problém nastává ve chvíli, kdy účastník odmítne vypovídat.

Stejným způsobem bude vyslechnuta taková fyzická osoba, která je statutárním orgánem nebo členem statutárního orgánu právnické osoby, v řízení, kde vystupuje právnická osoba jako účastník. V případě, že tato osoba nadále v těchto orgánech nepůsobí, ale vyžaduje se její výpověď k záležitostem ve věci právnické osoby a nastaly v době, kdy statutárním orgánem nebo jejím členem byla, je poučena a vyslýchána jako účastník řízení.

¹²⁵ „Došlo-li k zásahu do osobnostních práv v rámci výkonu zákonem stanovených oprávnění, resp. povinností [...], pravidelně nepůjde o zásah neoprávněný, pokud subjekt (osoba fyzická či právnická), jež se zásahu dopustil, nevybočil z mezí takto stanovených práv a povinností; zásah je třeba současně vždy posuzovat v kontextu s okolnostmi, za nichž k němu došlo, a dále s přihlédnutím k funkci, kterou výkon dotčených práv, resp. povinností, plní.“ Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007

3.2.7. Poučení o následcích zmeškání jednání dle § 153b odst. 1

Rozsudek pro zmeškání (tzv. kontumační rozsudek) je procesní institut, který, dle některých autorů, slouží jako sankce za pasivní chování ze strany jednoho z účastníků. Hrnčířík¹²⁶ jej chápe jako rozhodnutí „*o žalovaném bez žalovaného*“. *Jako zcela minimální požadavek, má-li být zachováno právo na spravedlivý proces, se jeví striktní dodržení veškerých (výslovných) předpokladů, za jejichž splnění je vydání rozsudku pro zmeškání dovoleno*“.

Pro vydání rozsudku pro zmeškání je nutné splnit několik zákonem daných podmínek. První podmínkou je včasné doručení předvolání k jednání, společně s žalobou, které žalovanému dává možnost alespoň 10 dní přípravy, a to do vlastních rukou.

Druhou podmínkou je správné poučení o následcích nedostavení se k prvnímu jednání, které bývá součástí vzorového předvolání. Soud v něm poučuje o možnosti vydat tzv. kontumační rozsudek, který je namířen proti osobě žalovaného. Neznamena to automaticky neúspěch ve věci, ale soud bere za pravdivá taková tvrzení, která jsou vymezena v žalobě. Při tomto procesním institutu dochází k tzv. fikci nespornosti skutkových tvrzení – žalovaný, který se k prvnímu jednání nedostaví, fiktivně prohlašuje, že tvrzení v žalobě uvedená jsou pravdivá. Soud tak nemusí činit žádné dokazování ani zkoumat pravdivost tvrzení a může je vzít za jím zjištěná skutková tvrzení. K tomu vydal NS svůj názor: „*Jsou-li splněny ostatní předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, omezuje se právní posouzení věci soudem prvního stupně v zásadě jen na to, zda by vydáním rozsudku nedošlo ke vzniku, změně nebo zrušení právního poměru mezi účastníky, a na závěr, že nejde o věci, v nichž nelze uzavřít nebo schválit smír (§ 153b odst. 3, § 99 odst. 1, 2 o.s.ř.). Jediné další ‚právní posouzení‘ věci tkví v úvaze, zda podle žalobních tvrzení, která se pro zmeškání žalovaného stala nespornými, lze výrokem rozsudku přiznat právě to plnění, kterého se žalobce v žalobě domáhá. Neúplná tvrzení, z nichž takový závěr dovodit nelze, nebo tvrzení, která jsou s žalobním návrhem (tzv. petitum) v rozporu, vyhovět návrhu na vydání rozsudku pro zmeškání neumožňují*“¹²⁷ Chybí-li poučení, nelze rozhodnout rozsudkem pro zmeškání, a to i přes to, budou-li naplněny ostatní

¹²⁶ HRNČIŘÍK, V. § 153b [[*Rozsudek pro zmeškání*]]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 648.

¹²⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.4.2001, sp.zn. 20 Cdo 94/2000.

požadavky podle ustanovení § 153b OSŘ. Proto, aby byla splněna povinnost poučit žalovaného, stanovil Nejvyšší soud podmínku z hlediska doručování zástupci s procesní plnou mocí. „Nedoručil-li soud předvolání k prvnímu jednání s poučením o možnosti rozhodnout o žalobě rozsudkem pro zmeškání zástupci žalovaného s plnou mocí pro celé řízení, nejsou splněny předpoklady pro vydání rozsudku pro zmeškání, a to ani tehdy, jestliže k prvnímu jednání předvolal s tímto poučením žalovaného, jehož osobní účasti bylo zapotřebí.“¹²⁸ V rámci vzorového předvolání se mj. poučuje i o možnosti uložení pořádkové pokuty až do výše 50 000 Kč, předvedení účastníka řízení nebo uložení zaplacení nákladů řízení, které vzniknou v průběhu řízení a vyvstaly z důvodu nepřítomnosti žalovaného. V případě, že jsou dány všechny podmínky pro vydání rozsudku pro zmeškání a žalobce je práva neznalý, je povinností soudu takového účastníka o možnosti vydání rozsudku poučit.¹²⁹

Další podmínkou je absence žalovaného při nařízeném prvním jednání, aniž by se včasné a důvodně omluvil. Z hlediska pojmu prvního jednání je nutné uvést, že musí skutečně proběhnout. Nesmí dojít k jeho zrušení nebo odročení a zároveň musí předvolání obsahovat správné informace ohledně místa, času apod.¹³⁰ „Dostaví-li se žalovaný k prvnímu jednání, rozsudek pro zmeškání nelze vydat, i když se k dalším jednáním bez omluvy nedostavuje a i když další předvolání určené do vlastních rukou žalovaného opět obsahuje - se zřetelem k ustanovení § 153b odst. 1 o. s. ř. nesprávné - poučení o možnosti vydání rozsudku pro zmeškání.“¹³¹ Omluvitelné důvody neúčasti na jednání jsou na uvážení soudu. Musí být učiněna před zahájením jednání, a to prakticky jakýmkoliv způsobem.

Žalobce, který se k prvnímu jednání dostavil, je oprávněn navrhnout soudu vydání kontumačního rozsudku. Bez takového návrhu jej soud nemůže vydat. Zároveň musí žalobcova tvrzení o skutkových okolnostech odůvodňovat jím uplatňovaný nárok.¹³² Poslední podmínkou je přípustnost, resp. vhodnost takový rozsudek vydat.

¹²⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000.

¹²⁹ WINTEROVÁ, A. *Rozsudek pro zmeškání, rozsudek pro uznání*. Právní praxe, 1993, s. 592.

¹³⁰ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s.730 Praktický komentář.

¹³¹ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08.

¹³² LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s.731 Praktický komentář.

3.2.8. Poučení o opravných prostředcích dle §156 odst. 1

Jedním z předpokladů pro vyhlášení rozsudku je poučení o odvolání a možnosti výkonu rozhodnutí.

Z hlediska náležitostí poučení v písemném vyhotovení rozsudku je dle § 157 OSŘ nutné uvádět, zda je opravný prostředek přípustný, stanovit lhůty pro rozmyšlení ve věci podání opravného prostředku a místo – tedy prostřednictvím kterého soudu se opravný prostředek podává. Součástí rozhodnutí je také poučení o možnosti výkonu rozhodnutí.

V rámci vyhlášení rozsudku se předseda senátu po poučení všech přítomných dotáže, zda se vzdávají práva na odvolání a výsledek zaprotokoluje. Zároveň je musí poučit o nemožnosti odvolat vzdání se opravného prostředku. Jak již bylo nastíněno, poučení musí zaznít i ohledně exekuce. Nebude-li proto povinnost splněna řádným způsobem a včas, je možné se domáhat splnění povinnosti uložené rozsudkem exekuční cestou.¹³³

Lhůtu nám udává ustanovení § 204 odst. 1 OSŘ, které stanovuje lhůtu patnácti dnů od doručení písemného vyhotovení rozhodnutí u soudu. Bylo-li vydáno opravné usnesení týkající se výroku rozhodnutí, běží tato lhůta znovu od právní moci opravného usnesení. „*Lhůta k podání odvolání proti opravenému výroku rozhodnutí a proti výrokům na něm závislým se účastníku řízení nově otvírá jen tehdy, je-li důsledkem takové (byť i nevýznamné) opravy obsahová změna výroku z hlediska práv a povinností, jež po opravě vymezuje.*“¹³⁴

Odst. 2 § 204 OSŘ nám udává případy, kdy dochází k vadnému poučení. Může nastat situace, kdy je účastník sice poučen o možnosti odvolání, nicméně ve lhůtě překračující 15 dní. V případě, že v této překročené lhůtě účastník odvolání podá, lhůta zůstává zachována. V dalších případech, kdy písemné vyhotovení rozhodnutí neobsahuje poučení o odvolání, o odvolací lhůtě nebo o soudu, u něhož se odvolání podává, nebo naopak obsahuje chybné poučení, že odvolání není přípustné, trvá odvolací lhůta tři měsíce.¹³⁵

¹³³ LAVICKÝ, P. a kol. *Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250l), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů*. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, s. 474-5.

¹³⁴ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2009, sp. zn. 21 Cdo 825/2008.

¹³⁵ DRÁPAL, L. *Odvolání po novele občanského soudního řádu*. Právní rozhledy. 2001, č. 9.

Dochází k případům, kdy soudy poučí nesprávně o možnosti podat odvolání, i přes to, že věc není z hlediska odvolání ze zákona přípustná. Tomu se věnoval Nejvyšší soud v rozhodnutí ze dne 26. 9. 2001 pod sp. zn. 29 Odo 62/2001: „*I když soud prvního stupně účastníky řízení nesprávně poučil o tom, že odvolání proti jeho rozhodnutí je přípustné, odvolací soud takové odvolání odmítne, protože směřuje proti rozhodnutí, proti němuž není ze zákona přípustné.*“ V důsledku takto nesprávného poučení je možné vymáhat náhradu nákladů, které v rámci odvolání vznikly, podle zákona č. 82/1998 Sb., o odpovědnosti za škodu způsobenou při výkonu veřejné moci rozhodnutím nebo nesprávným úředním postupem a o změně zákona České národní rady č. 358/1992 Sb., o notářích a jejich činnosti.¹³⁶

3.3. Poučení v řízení podle části páté OSŘ

Část 5. OSŘ poskytuje ochranu tzv. soukromým subjektivním právům. Soudy projednávají spory a jiné právní věci, o nichž rozhodoval orgán moci výkonné, orgán územního samosprávného celku, orgán zájmové nebo profesní samosprávy, popřípadě smírčí orgán zřízený podle zvláštního právního předpisu, vyplývající ze vztahů soukromého práva a nabylo-li rozhodnutí těchto správních orgánů právní moci. Řízení podle části 5. má hybridní povahu. Obsahuje rysy jak civilního řízení (např. rozsudek může nahradit rozhodnutí správního orgánu), tak i prvky správního soudnictví (zejména obsahuje rysy přezkumného řízení). Je považováno za zvláštní řízení, u něhož nedošlo ke specifikaci povahy. Tato absence souvisí i s úvahami ve věci typu řízení – jde o řízení sporné, či nesporné? Argumentace i názory se různí, přesto se většina autorů přiklání k verzi, že jde o řízení nesporné. Např. Pohl¹³⁷ vidí nespornost v absenci základních prvků sporu – neexistenci žalovaného a jeho konkrétní postavení k žalobci. K nesporné povaze se dále přiklání Mikeš, Winterová a Zoulík.¹³⁸ Zahradníková se přiklání k povaze nesporného řízení v případech, kdy řízení před správním orgánem bylo nesporného charakteru.¹³⁹ Oproti tomu musíme brát v potaz terminologii a např. prvky

¹³⁶ Viz rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003.

¹³⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní. Část první, Řízení nalézací*. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. s.496.

¹³⁸ VOPÁLKA, V. (ed.) *Nová úprava správního soudnictví: soudní řád správní*. Praha: ASPI, 2003.

¹³⁹ Zahradníková, R. *Správní soudnictví a jeho dvě „větve“ aneb srovnání řízení podle části 5. Občanského soudního řádu a řízení o žalobě proti nezákonnému rozhodnutí podle soudního řádu správního*. Dostupné online na:

[<https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/zahradnikova.pdf>].

koncentrace, které nasvědčují tomu, že se jedná o řízení sporné.¹⁴⁰ Názor o sporném řízení je třeba dále vykládat v souladu s důvodovou zprávou, která dokonce výslovně uvedla, že jde o sporné řízení.

Dle mého názoru je nutné na řízení dle 5. části OSŘ nahlížet jako na řízení sporné. Nejde jen o terminologii a účinky koncentrace, ale zákonodárce měl možnost jej přesunout, nebo specifikovat v rámci zákona o zvláštních řízeních soudních, který navíc udává v § 2 taxativní výčet nesporných řízení. To se však nestalo, naopak úprava zůstala v rámci zákona OSŘ a ustanovení § 245 OSŘ nám ukládá přiměřené aplikace části první až čtvrté OSŘ. Dle mého názoru má docházet k výkladu této části v návaznosti na výše zmíněnou důvodovou zprávu.

Jak již bylo zmíněno, ustanovení § 245 OSŘ nám ukládá přiměřené užití ustanovení části první až čtvrté tohoto zákona. V rámci toho je nutné poskytovat i poučovací povinnost, která se v ní projevuje. Z poučovací povinnosti dle první až čtvrté části existují dvě výjimky. První z nich se týká poučení během přípravy řízení ustanovené v § 114c OSŘ, a druhá se týká § 119a OSŘ. Ty jsou nahrazeny (a vyloučeny) § 250d OSŘ, ve kterém je uzákoněna koncentrace řízení.¹⁴¹

§ 250d odst. 1 OSŘ zavádí zákonnou koncentraci řízení, ke které může dojít pouze v případech, jsou-li o povinnostech a následcích nesplnění z ní plynoucí, řádně poučení již v předvolání k prvnímu jednání ve věci, resp. nejpozději ke konci přípravného řízení a jsou poučení dle § 114c odst. 5 OSŘ.¹⁴² Účastníci řízení tak musí být výslovně poučení, co je jejich povinností. Musí uvést rozhodné skutečnosti a označit důkazy nejpozději ke konci nařízeného a uskutečněného jednání a musí být poučení o následcích nesplnění této povinnosti – v případech, kdy se nejedná o zákonem stanovené podmínky, nebude soud přihlížet k uplatněným skutečnostem, ani k navrhovaným důkazům.

Z hlediska důsledků nepoučení je zřejmé, že účastník, který není řádně poučen, může nadále uplatňovat své povinnosti tvrdit a prokazovat. Zajímavá situace může nastat v případech, kdy jeden z účastníků řízení poučen je a druhý

¹⁴⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 953 – 954.

¹⁴¹ Ke koncentraci v části páté srovnej kapitulu 5.2.

nikoliv. V takovém případě se koncentrace řízení vztahuje pouze na toho z účastníků, který o ní byl poučen, vůči ostatním nebude řízení zkoncentrováno.¹⁴³ Další problém může nastat ve chvíli, kdy by soud nepoučil, ale ani nevzal v potaz tvrzené skutečnosti ani navrhované důkazy. Jednalo by se o vadu řízení, kterou by účastník mohl namítat pro odvolací důvod podle § 205a OSŘ.

3.4. Poučení v exekučním řízení

V rámci exekučního řízení se setkáváme se systémem dvojkolejnosti. Existují dva paralelní právní režimy, v rámci nichž si oprávněný může vybrat. První systém je upraven v části šesté OSŘ jako výkon rozhodnutí, druhý systém je upraven v EŘ, který upravuje systém soukromých soudních exekutorů. Vztah OSŘ a EŘ je upraven v § 52 EŘ.¹⁴⁴ Zde je zakotvena tzv. generální subsidiarita OSŘ, tedy k aplikaci ustanovení o výkonu rozhodnutí v OSŘ dojde vždy, pokud exekuční řád nestanoví odlišný režim.¹⁴⁵ Na základě této subsidiarity je nutné dovozovat i stejná práva a povinnosti jak u soudního exekutora, tak u soudu, samozřejmě pokud v EŘ není upraveno jinak. Z tohoto důvodu musí oba tyto subjekty poskytovat poučení v rámci výkonu rozhodnutí.

§ 254 odst. 3 OSŘ uvádí povinnost poučovat účastníky o jejich právech a povinnostech v rámci výkonu rozhodnutí. Toto ustanovení v části šesté OSŘ je možno chápat jako analogii k § 5 OSŘ, přesto je nutné jej aplikovat širěji v souvislosti s osobní působností. Poučení o procesních právech a povinnostech se dotýká i dalších osob, kterých se výkon rozhodnutí týká. Toto ustanovení je nutné vykládat jako ochranu třetích osob.¹⁴⁶

Poučení se poskytuje na základě konkrétních okolností – v případech, kdy by bez takového poučení mohla dotčená osoba utrpět újmu. Příkladem je možné uvést usnesení NS 20 Cdo 181/2003 „*Povinnost připojit k návrhu na nařízení výkonu rozhodnutí stejnopis titulu, opatřený potvrzením o jeho vykonatelnosti, je procesní*

¹⁴³ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha IV., !201-250! občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015.

¹⁴⁴ Šínová, R. a kol. *Civilní proces. Řízení exekuční, insolvenční a podle části páté OSŘ*. 1. vydání. V Praze: C.H. Beck, 2015. xxvii, s. 5-8. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-600-5.

¹⁴⁵ Lavický, P. a kol. *Civilní proces. Exekuční právo: Občanský soudní řád (§ 251 až 376), Exekuční řád (§ 28 až 151), Zákon č. 119/2001 Sb., kterým se stanoví pravidla pro případy souběžně probíhajících výkonů rozhodnutí*. Praha: Wolters Kluwer, 2015. s.406.

¹⁴⁶ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 1009 – 1015.

povinností, o níž je soud povinen oprávněného poučit nejen v případě, že ji nesplnil vůbec, ale i tehdy, splnil-li ji neúplně.“ nebo i Usnesení NS ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2277/2011 „*Je přitom také výrazem ustálené soudní praxe, že nesplní-li oprávněná svou procesní povinnost doložit (prokázat) způsobem uvedeným v ustanovení § 256 o. s. ř. resp. § 36 odst. 4 zákona č. 120/2001 Sb. přechod práva nebo povinnosti, je soud povinen jí poskytnout potřebné poučení (§ 254 odst. 3 o. s. ř.) a vyzvat ji, aby svou procesní povinnost v tomto směru dodatečně splnila v přiměřené lhůtě, kterou jí současně určí.“*

Poučení musí být poskytnuto každému, nezáleží tedy, jestli je některý z adresátů poučení zastoupen advokátem nebo notářem.

Exekuční řízení je chápáno jako výkon nalezeného práva, nicméně i v tomto řízení může docházet k nalézání práva v řízení o zastavení exekuce. Dochází ke zjišťování skutkového stavu a účastníkům řízení tak náleží poučovací povinnost, která je typická pro sporné řízení. Na základě Usnesení NS ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 20 Cdo 4284/2010-I. je nutné dovodit, že není možné poučovat o koncentraci řízení, jelikož je přípustné uvádět nové skutečnosti a důkazy v odvolacím řízení.

3.5. Poučení v nesporném řízení

Na úvod této podkapitoly musíme uvést, že nesporné řízení ovládají zcela jiné civilní zásady. Jsou jimi zásada oficiality a zásada vyšetřovací, a to zejména z hlediska projednávání právních problémů a otázek ve veřejném zájmu. Řízení se zahajuje buď návrhem nebo usnesením ex offio. Právě z důvodu veřejného zájmu nemůže ležet břemeno tvrzení a důkazní zcela na účastnících řízení a odpovědnost za zjištění skutkového stavu zůstává povinností soudu. To ovšem neznamená, že by byli účastníci zproštěni povinností tvrdit a dokazovat, ale v případě jejich nečinnosti je povinností soudu aktivně shánět podklady pro správné rozhodnutí. Soudy se tak snaží co nejvíce přiblížit pravdě, tedy je uplatňována zásada materiální pravdy. Se zásadou vyšetřování není možné uplatňovat koncentraci řízení a vydat rozsudek pro uznání nebo zmeškání.¹⁴⁷

¹⁴⁷ Šínová, R. a kol. *Civilní proces. Řízení nesporné, rozhodčí a s mezinárodním prvkem*. Vydání první. V Praze: C.H. Beck, 2015. xxix, s 9-10. Academia iuris.

Právě v souvislosti s vyšetřovací zásadou dochází k zásadnímu omezení poučovací povinnosti soudu, kdy je většina důsledků vyloučena. Soud proto nemůže aplikovat negativní důsledky zvláštní poučovací povinnosti, které se týkají neunesení břemene tvrzení a břemene důkazního. I přes tuto skutečnost je vždy důležité poučovat podle § 118a OSŘ. V rámci nesporného řízení je mnohem důležitější zjistit reálný skutkový stav a o to více musí být soud důslednější při poučování a spolupracovat s účastníky řízení. Důležitost vyvstává zejména v případech, kdy z důkazních prostředků nevyplývají rozhodné skutečnosti pro vydání rozhodnutí v meritů věci. V těchto situacích se stanovuje břemeno důkazní na straně účastníka, kterému je důkaz ku prospěchu. Jestliže skutečnost prokázána není, má soud za to, že ani dána není.¹⁴⁸ Dle Jirsa je možné využívat takové poučení na základě § 118a OSŘ pouze v případech, které se svým charakterem přibližují řízení nespornému, typickým příkladem může být rozvodové řízení nebo umoření listin.¹⁴⁹

Dále je nutné poukázat na vztah subsidiarity ZŘS a OSŘ – dle úvodního ustanovení § 1 odst. 3 je nutné OSŘ použít tam, kde není stanoveno zvláštním řízením soudním jinak. Domnívám se proto, že „zbytková“ poučovací povinnost nadále zůstává, jestliže to neodporuje zásadám, které ovládají nesporné řízení a neodporuje to záměru ustanovení ZŘS. Může se jednat např. o poučovací povinnost, která upravuje postavení účastníků v průběhu řízení.

Poučovací povinnost samozřejmě nalezneme v rámci celého ZŘS, každý z taxativně vymezených institutů nesporného řízení může obsahovat odchýlnou poučovací povinnost, která záleží na jeho podstatě.

¹⁴⁸ Srov. například rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1163/2013; navrhovatel musí navrhovat důkazy, kterými lze prokázat, že zůstavitel opravdu závěť pořídil.

¹⁴⁹ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014, s. 261.

4. DOKTRINÁLNÍ ZAKOTVENÍ KONCENTRACE ŘÍZENÍ

4.1. Pojem koncentrace řízení

Pod pojmem koncentrace řízení si můžeme představit „procesní bariéru, která účastníkům civilního sporu i soudu až na výjimky stanovené zákonem znemožňuje do řízení vnášet další skutková tvrzení a důkazní prostředky, které mohou ovlivnit rozhodování ve věci samé, a to od určitého okamžiku během řízení. Koncentrací se navozuje skutkový a důkazní ‚stopstav‘.“¹⁵⁰

Koncentraci řízení je možné uplatňovat pouze na tvrzených skutečnostech, které jsou mezi účastníky sporné. Zároveň je nutné poznamenat, že koncentraci řízení v pravém slova smyslu, jak je výše uvedena, je možné spojovat pouze s dokazováním. V OSŘ se můžeme setkat s instituty, které ke koncentraci řízení mají velmi blízko, a které jsou využívány k urychlení procesního řízení na úkor dokazování. Takovým příkladem je tzv. kvalifikovaná výzva dle § 114b OSŘ nebo námitky proti směnečnému a šekovému platebnímu rozkazu dle § 175 OSŘ.¹⁵¹

Koncentrace řízení je specifická pouze pro řízení sporné s ohledem na zásady, které jej ovládají (projednávací a dispoziční). Zajímavostí na koncentraci řízení je, že jde o právní institut, který je využíván i v jiných právních oblastech, konkrétně ve správním právu.¹⁵²

4.1.1. Principy spojené s koncentrací řízení

4.1.1.1. Materiální a formální pravda

Pro zjištění pojetí materiální a formální pravdy je nutné si položit otázku – co je předmětem civilního řízení? Jde v něm o zjištění individuálního konkrétního skutkového stavu, na jehož základě je vydáno spravedlivé rozhodnutí. Ovšem ne vždy dojde soud ke zjištění pravdivého skutkového stavu. A právě to, jakým způsobem je soud závislý na pravdivém zjištění při vydávání rozsudku, je klíčem k odlišení těchto dvou zásad.

¹⁵⁰ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, Academia iuris., s. 234

¹⁵¹ Tamtéž

¹⁵² K tomu např. KOPECKÝ, M.. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení*. Právní rozhledy. 2007, č. 13

Do novely OSŘ z roku 1991 byl princip materiální formy považován za vůdčí zásadu nadřazenou všem ostatním. Některými autory byla chápána jako nejvyšší hodnota pravdivosti a spravedlnosti a byla spíše vnímána jako samotný cíl soudního řízení, který poskytuje ochranu skutečným subjektivním právům.¹⁵³

Štajdr uvádí, že: „*materiální pravda je taková pravda, ke které se dospělo způsobem, který dostatečně zaručuje zjištění objektivní pravdy.*“ Obecně je materiální pravda chápána tak, aby byl v každém řízení zjištěn skutečný stav věci, bez ohledu na aktivitu účastníků řízení.¹⁵⁴ To samozřejmě není možné, v mnoha případech jde o nereálný požadavek, v němž by nebylo možné vydat rozhodnutí a tím došlo k odepření práva na spravedlnost. Podstatu pak můžeme spatřovat ve snaze zjistit skutečný skutkový stav, ale pouze bez formálních zábran.¹⁵⁵ Princip materiální pravdy je úzce spojen s principem jednotnosti řízení, volného hodnocení důkazů a také s principem vyšetřovacím.¹⁵⁶

Pod principem formální pravdy si musíme představit takové zjištění skutkového stavu, které nemusí odpovídat skutečnosti. Důvodem je naprostá formalizace procesu, dodržování forem a formulí. Typickým příkladem byl římský proces, v němž se od formálního pojetí prakticky nedalo odchýlit. V dnešní době se tento ryzí formální proces již nevyskytuje.¹⁵⁷ Princip formální pravdy se do našeho právního systému vrátil s novelizací občanského soudního řádu z r. 1991 a pomalu se odchyloval od principu materiálního pojetí. Postupně byly uzákoněny takové instituty jako rozsudek pro uznání, tzv. kontumační rozsudek nebo režim neúplné apelace. Zásadním průlomem materiálního pojetí pravdy byla tzv. souhrnná novela z r. 2009, která zavedla koncentraci téměř všech civilních sporů okamžikem skončení přípravného nebo prvního jednání. Macur uvádí, že soudce nadále nerozhoduje na základě svého vnitřního přesvědčení o skutkovém stavu. Rozhodnutí jsou založena na formálních pravidlech civilního soudního řádu. Dle jeho slov jde o neopodstatněnou teoretickou konstrukci, jež po obsahové stránce

¹⁵³ STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA, P.. *Civilní proces a organizace soudnictví*. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 2003. 183-185 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 332.

¹⁵⁴ ŠTAJDR, F. *Materiální pravda v občanském soudním řízení*. Praha: Orbis, 1954. s. 13.

¹⁵⁵ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice: doplněné o předpisy evropského práva*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. s. 80 Vysokoškolské právníké učebnice.

¹⁵⁶ Tamtéž s. 81.

¹⁵⁷ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice: doplněné o předpisy evropského práva*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. 80-81 s. Vysokoškolské právníké učebnice.

odkazuje na další instituty – např. právní domněnky, fikce, zákaz dokazování.¹⁵⁸ Soud již nadále nezjišťuje absolutní pravdu, jeho rozhodnutí se zakládá na pravděpodobnosti, ke které dojde posouzením konkrétních skutečností. Většina vydaných rozhodnutí se proto pohybuje na hranici jistoty. Dle Winterové musíme procesní právo chápat jako právo formální, které se bez formalismu neobejde. Přesto tyto formy mohou mít zásadní vliv na pravdivost skutkového stavu.¹⁵⁹ Zásada formální pravdy je spojována s principem koncentračním, zákonné teorie důkazní a s principem projednáním.

4.1.1.2. Arbitrární a legální pořádek

Principy arbitrárního a legálního pořádku tvoří koncepci občanského procesu. Principy se ovšem netýkají pouze organizace a postupu v řízení, dle Winterové ovlivňují i rozsah a kvalitu poznání skutkového stavu věci.¹⁶⁰

Zásadu arbitrárního pořádku, tedy jednotnost řízení, chápeme jako jednotný celek, který není roztržěn do pevně ohraničených etap a o jehož průběhu rozhoduje soud na základě právních norem. Postup a pořadí procesních úkonů je zde stanoveno pouze orientačně a prakticky to znamená naprostou volnost účastníků řízení nakládat s návrhy, tvrzeními a důkazy v jakékoliv fázi procesu. V dnešní právní úpravě se s arbitrárním pořádkem setkáváme u nalézacího řízení, přesto i zde nalezneme určité výjimky a samotná zásada se neprojevuje v její čisté formě. Dochází zde k omezování především koncentrací řízení ve vztahu k navrhovaným důkazům a tvrzení skutečností.¹⁶¹

Zásada arbitrárního pořádku způsobovala značné průtahy v řízení a jeho neúměrnou zdlouhavost. Zákonodárci se snažili zamezit těmto negativním důsledkům novelou osř z roku 2000. Snahou bylo, aby věc byla skončena nejlépe již po prvním ústním jednání. S touto snahou se nám do právního řádu dostává

¹⁵⁸ MACUR, J. *Základní teoretické otázky legislativní koncepce civilního procesu*. Bulletin advokacie. 1998, č. 9, s. 6-17.

¹⁵⁹ WINTEROVÁ, A. a kol. *Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice: doplněné o předpisy evropského práva*. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. 80-81 s. Vysokoškolské právnické učebnice.

¹⁶⁰ Tamtéž s. 76-77.

¹⁶¹ SVOBODA, K. a kol. *Civilní proces: obecná část a sporné řízení*. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, Academia iuris., s. 37.

zásada legálního pořádku, která rozděluje řízení do několika časově omezených etap, v nichž musí být provedeny zákonem stanovené úkony účastníků.¹⁶²

Mnoho autorů zaměřuje princip koncentrace a princip legálního pořádku. Přesto se domnívám, že je pro tuto práci nutné vysvětlit jejich základní rozdíl, který mj. vymezila Hamuláková¹⁶³. Za hlavní rozdíl mezi jednotlivými principy uvádí, že princip legálního pořádku se dotýká i soudu. Jak účastníci řízení, tak i soud musí provádět procesní úkony v jednotlivých stádiích řízení. Fiala¹⁶⁴ naopak vidí odlišnost v rozdělení řízení. Princip koncentrace nemá za následek rozdělení řízení do jednotlivých, pevně daných částí jako u principu legálního pořádku.

4.1.2. Účel a druhy koncentrace řízení

Hlavním cílem koncentrace řízení ve sporných řízeních bylo přispět k soustředěnému řízení, jeho zrychlení a zefektivnění. Toho lze dosáhnout především motivací účastníků řízení tvrdit rozhodné skutečnosti co nejdříve, která je vtělená do negativních následků – hrozba neúspěchu ve věci. Na druhé straně musíme počítat i s určitou mírou zodpovědnosti ze strany soudu. Nejen, že o této hrozbě musí řádně informovat, tedy uvést, zda ke koncentraci dojde, kdy a v čem koncentrace spočívá, ale účastníkům musí poskytnout dostatečný prostor pro realizaci těchto povinností. Koncentrace řízení představuje i závazek soudu, aby co nejdříve v meritu věci rozhodl. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud ve svém usnesení ze dne 17.2.2011, sp. Zn. III. ÚS 231/11: „*Princip koncentrace řízení je totiž nástrojem soudu, jak naplnit ústavní právo účastníků řízení na projednání a rozhodnutí věci v přiměřené lhůtě.*“

Z hlediska druhů rozeznáváme dva přístupy k dělení. Oba způsoby se vztahují ke staré právní úpravě, jelikož v dnešní době je v OSŘ ustanovená pouze zákonná koncentrace řízení.

První způsob dělení je založen na nastolení „stopstavu“. Rozeznáváme tak zralou koncentraci řízení, která je vázána na předpoklad, že veškeré podstatné skutečnosti již byly uvedeny a všechny navržené podstatné důkazy již soud provedl.

¹⁶² Tamtéž s. 38.

¹⁶³ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 27.

¹⁶⁴ FIALA, J. a kol. *Občanské právo*. 1. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI, a. s., 2006, s. 325

Naopak předběžná (nebo předčasná) koncentrace nastává v průběhu řízení a znemožňuje tím úplné projednání věci.¹⁶⁵ Dnešní uzákoněná koncentrace je typickým příkladem tzv. předběžné koncentrace.

Další rozlišení je založeno na iniciátorovi uplatnění koncentrace. Dle toho rozlišujeme soudcovskou a zákonnou. Soudcovská koncentrace, upravená v dnes již zrušeném § 118c OSŘ, přenechává rozhodnutí o nastolení koncentrace na soudu. Soud mohl na návrh jednoho z účastníků usnesením rozhodnout, že se řízení koncentruje. Proto bývá označována jako tzv. „návrhová“.¹⁶⁶ Druhým typem je zákonná koncentrace, jejíž účinky nastávají ze zákona v přesně dané situaci. K této koncentrací viz následující kapitolu.

¹⁶⁵ SVOBODA, K. *Dokazování*. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. vii, s. 157.

¹⁶⁶ BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené*. Právní rozhledy. 2009, č. 17, s. 611-615 .

5. ZÁKONNÉ ZAKOTVENÍ PRINCIPU KONCENTRACE ŘÍZENÍ

5.1. Koncentrace v nalézacím řízení

5.1.1. Koncentrace v přípravném jednání

§ 114c OSŘ upravuje institut tzv. přípravného jednání, který je jednou z možností, jak dostat kvalitní přípravy v daném řízení. Cílem přípravy jednání je dosažení rozhodnutí v co nejkratší době, ideálně při prvním jednání, a proto je tento institut ovládnut koncentrací řízení. Ve věcech, v nichž byla provedena příprava jednání podle § 114c OSŘ, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech pro věc významných, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností na základě § 114c odst. 4 OSŘ.

Přípravné jednání je možné nařídit pouze ze zákona daných podmínek a pouze tam, kde bude následně nařízeno jednání pro rozhodnutí ve věci samé a bude účelné. To vylučuje situace, kdy soudce může rozhodnout tzv. od stolu, po případě v jednoduchých věcech. Institut přípravného jednání je možné využít ke zjištění rozhodných skutečností, přičemž nedošlo nebo nemohlo dojít k použití výzvy dle § 114a odst. 2 OSŘ. Použití přípravného řízení navíc vylučuje současné použití tzv. kvalifikované výzvy na základě § 114b OSŘ.

Vzhledem k důsledkům koncentrace řízení je nutné doručovat předvolání k přípravnému řízení do vlastních rukou a náhradní doručení je vyloučeno.¹⁶⁷ Předvolání musí být doručeno alespoň 20 dnů předem, jinak je danou skutečnost možné využít jako odvolací důvod podle § 205b a 205 odst. 2 písm. c), kdy je řízení postižené takovou vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci. Toto předvolání se doručuje ze zákona jak účastníkům řízení, tak i jejím možným zástupcům. V opačném případě nemůže nastat fikce na základě § 114c odst. 6,7 OSŘ.¹⁶⁸ Považuje-li to soud za nutné, doručí předvolání i jiným osobám.

¹⁶⁷ Kromě doručování do datové schránky.

¹⁶⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1213/2013.

Účastníci řízení jsou povinni splnit procesní povinnosti na základě § 114c odst. 3 OSŘ do konce přípravného jednání, případně do soudem stanovené lhůty, která nesmí být delší než 30 dní.

Dodatečnou lhůtu k naplnění břemene tvrdit a prokazovat je možné poskytnout jak straně žalobce, tak i straně žalované, a to na základě jejich návrhu. Soud může lhůtu určit maximálně na dobu 30 dnů. Jestliže lhůta neuplynula, je možné ji na žádost opět prodloužit. Drápal¹⁶⁹ se v této souvislosti domnívá, že k prodloužení dojít může, ale pouze za předpokladu, kdy účastník nevyužil maximální zákonem danou lhůtu. Poskytne-li soud tuto lhůtu jednomu z účastníků, vztahuje se na všechny. V případě, že soud lhůtu neposkytl, ačkoliv tak učinit měl, ke koncentraci řízení *„k okamžiku ukončení přípravného jednání nedochází, nebo dojde až ve chvíli, kdy soud účastníkům poskytne dodatečnou přiměřenou lhůtu k naplnění břemene tvrdit a prokazovat.“*¹⁷⁰

Problematickým se zdá vymezení pojmu „splnění procesních povinností“ uvedených v § 114c OSŘ. Hamul'áková¹⁷¹ se domnívá, že pod tímto vymezením nemůžeme chápat i další povinnosti, uložené účastníkům řízení v rámci přípravného řízení, jako je např. povinnost dostavit se ke znalci. Lhůty k takovýmto povinnostem by se měly ukládat bez žádosti. Lhůta založená § 114c odst. 4 OSŘ se poskytuje pouze z důležitých důvodů, které musí souviset s přípravným jednáním – s ustanovením sporných skutečností a seznamem důkazů.

5.1.2. Koncentrace při prvním řízení

Ke koncentraci řízení dle § 118b OSŘ může dojít nejpozději do skončení prvního jednání nebo do následně stanovené lhůty, jestliže soud nevyužil institutu přípravného jednání na základě § 114c OSŘ. Jde o koncentrační bod, který zakazuje tzv. novoty v řízení – soud k následně uvedeným tvrzením a důkazům nesmí přihlédnout, kromě případů stanovených zákonem.

¹⁶⁹ DRÁPAL, L. a kol., *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009, s. 805-807.

¹⁷⁰ SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017.

¹⁷¹ HAMUL'ÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. 1.vyd. Praha: Nakladatelství Leges, 2010, s. 86.

Z časového hlediska je nutné vymezit pojem prvního jednání. K tomu se vyjadřoval Nejvyšší soud v klíčovém judikátu NS 31 Cdo 4616/2010, kde stanovil, že za první jednání je možné považovat pouze takové, ve kterém byly provedeny alespoň všechny úkony uvedené v § 118 odst. 1 a 2 OSŘ.

Dále je nutné vymezit pojem lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech pro věc významných, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností. Zákon v tomto případě nestanovuje žádnou konkrétní lhůtu, ani nedochází k jejímu omezení, jako je tomu u § 114c OSŘ. Z toho nám vyplývá, že se jedná o soudcovskou lhůtu. U časového pojetí lhůty se názory značně rozcházejí, např. Jirsa tuto lhůtu ztotožňuje se lhůtou vymezenou pro přípravné jednání. Drápal¹⁷² se naopak domnívá, že tato lhůta nemůže být nijak omezena a je tak zcela na soudci, jak dlouhou lhůtu určí. Zároveň se domnívá, že je na účastníkovi, aby o dodatečnou lhůtu zažádal, sám soudce ji vydat nemůže; jeho povinností však je poučit účastníky o takové možnosti. Naopak Bartoníčková a Křiváčková se domnívají, že tato lhůta může být poskytnuta i bez návrhu. K tomuto názoru se taktéž přikláním, názor Drápala nemůže obstát, jelikož nemá oporu v zákoně.

Judikatura soudu výše zmíněná se vyjádřila i k obsahové stránce koncentrace řízení. *„Poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř., účastníci (nejde-li o výjimky stanovené zákonem) nemohou uvádět jen takové rozhodné skutečnosti o věci samé, ohledně nichž mají podle hmotného práva povinnost tvrzení, a označovat jen takové důkazy, jimiž plní svou důkazní povinnost; účinky tzv. koncentrace řízení nebrání účastníkům popírat správnost tvrzení protistrany o skutečnostech významných pro rozhodnutí o věci samé nebo se vyjadřovat k důkazům označeným druhou stranou sporu.*

K projevu, jímž účastník vyjadřuje svůj žalobní požadavek nebo stanovisko k němu, jímž uplatňuje své procesní námítky, jímž shrnuje své návrhy učiněné za řízení, jímž se vyjadřuje k dokazování a ke skutkové a právní stránce věci nebo jímž sděluje svůj názor, jak má být věc soudem rozhodnuta, soud vždy přihlédne, i když je účastník

¹⁷² DRÁPAL, L. a kol., *Občanský soudní řád I, II*. 1.vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2009.

*učinil až poté, co nastaly účinky tzv. koncentrace řízení podle ustanovení § 118b o. s. ř.*¹⁷³

5.1.3. Výjimky z koncentrace řízení

V § 118b odst. 1 OSŘ jsou uvedeny výjimky, které prolamují účinky koncentrace jak po skončeném přípravném jednání dle § 114c OSŘ, tak i jednání dle § 118b OSŘ. Účastníci řízení mohou v těchto situacích uvádět nové rozhodné skutečnosti i navrhopat důkazy nejpozději do vyhlášení rozhodnutí.

Jednou z výjimek koncentrace řízení je zpochybnění věrohodnosti již provedených důkazů. Tuto výjimku specifikoval Nejvyšší soud: *„Koncentrace řízení podle § 118b odst. 1 OSŘ se nevztahuje na skutečnosti a důkazy, jimiž účastník hodlá zpochybnit věrohodnost provedených důkazů. Jde o případy, kdy účastník pomocí tvrzení a prostřednictvím důkazů prokáže takové skutečnosti, které mohou mít samy o sobě nebo ve spojení s již známými skutečnostmi vliv na hodnocení soudem provedeného důkazního prostředku z hlediska jeho věrohodnosti (jde např. o prokázání toho, že svědek vypovídal o věci pod vlivem návodu nebo výhrůžky, že listina je falzifikátem, že znalec byl při podání posudku ‚ovlivněn‘ úplatkem, apod.). Ke zpochybnění věrohodnosti provedených důkazů naproti tomu nemůže vést to, že účastník řízení navrhne důkazy, jejichž pomocí lze skutkový stav zjistit jinak, než vyplývá z provedených důkazů, které byly navrženy do skončení prvního jednání, které se ve věci konalo; navržením takových důkazů účastník nezpochybňuje věrohodnost provedených důkazních prostředků, ale v rozporu se zásadou koncentrace řízení se domáhá, aby jejich pomocí byl skutkový stav věci zjištěn jinak, než jak se podává z řádně a včas navržených důkazů.“*¹⁷⁴ Jestliže nově navržený důkaz vede k jiným skutkovým zjištěním a nejde pouze o zpochybnění věrohodnosti některého z dosavadních důkazů, nemůže být tento důkaz považován za zpochybňující.¹⁷⁵ Účastník může dokonce vyvracet notoriety nebo skutečnosti z úřední činnosti známé.¹⁷⁶

Dalším prolomením jsou situace, kdy účastník nemohl uvést skutečnosti a důkazy bez svého zavinění. K tomu se např. vyjádřil Nejvyšší soud¹⁷⁷: *„Skutečnosti*

¹⁷³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

¹⁷⁴ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2310/2007.

¹⁷⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003.

¹⁷⁶ Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2009, č. j. 1 Co 349/2008.

¹⁷⁷ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001.

a důkazy jsou ve smyslu ustanovení § 228 odst. 1 písm. a) o. s. ř. nové pouze tehdy, jestliže účastník – přestože v době původního řízení objektivně vzato existovaly -je nemohl bez své viny (proto, že o nich nevěděl a ani jinak z procesního hlediska nezavinil nesplnění své povinnosti tvrzení či povinnosti důkazní) v tomto původním řízení (včetně řízení odvolacího) použít.“ V dalším usnesení¹⁷⁸ se věnoval problematice nedohledání důkazů v archivu, ke kterému má účastník neomezený přístup. Takové tvrzení účastníka v praxi neobstojí. S tím souvisí situace, kdy účastník mohl (a měl) ve svůj prospěch uvést rozhodné skutečnosti, nicméně ji neměl jak prokázat a tak toto tvrzení zamlčel. Takovýto postup je nutné kvalifikovat tím způsobem, že dojde k zavinění na straně účastníka. Do tohoto typu situací jsou Nejvyšším soudem řazena i obranná tvrzení a důkazy.¹⁷⁹ Cílem je umožnit protistraně, aby v dostatečné lhůtě mohla správně zareagovat na tvrzené skutečnosti a předkládané důkazy, které jsou uvedeny v posledním okamžiku před zkoncentrováním řízení.

Přestože se důkazy vztahují ke skutečnostem, které se odehrály v minulosti, může nastat situace, kdy důkazy vyplynou až postupem času. Může jít o vady nebo zdravotní následky.

K prolomení koncentrace řízení na základě absence poučení a poučení na základě 118a OSŘ odkazují na samostatnou kapitolu 6. Poučovací povinnost soudu a koncentrace řízení.

5.1.4. Koncentrace spojená s vyhlášením rozsudku

Do roku 2009 bylo ustanovení § 119a OSŘ velmi důležitým institutem. Do té doby sice existovala koncentrace řízení, ale pouze u zákonem vyjmenovaných řízení a v případě průtahů řízení bylo možné využívat tzv. soudcovskou nebo také vhodnou koncentraci dle dnes již zrušeného § 118c OSŘ. V případě, kdy nedošlo k uplatnění ani zákonné ani soudcovské koncentrace, využívala se koncentrace podle § 119a OSŘ. Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. uvádí, že „*smyslem je poskytnout účastníkům ještě ‚poslední‘ možnost ke splnění povinnosti tvrzení a důkazní povinnosti v řízení před soudem prvního stupně, neboť v odvolacím řízení to zásadně (kromě taxativně stanovených výjimek) není možné.“* Jestliže přítomní

¹⁷⁸ Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1835/2010.

¹⁷⁹ Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

účastníci ani po poučení podle ustanovení § 119 odst. 1 OSŘ nové skutečnosti a důkazy neuvedou, jestliže nové skutečnosti a důkazy byly uplatněny v rozporu s § 118b OSŘ, § 118c OSŘ nebo § 175 odst. 4 OSŘ, nebo jestliže soud rozhodl, že navrhované důkazy neprovede, předseda senátu účastníky vyzve, aby shrnuli své návrhy a aby se vyjádřili k dokazování a ke skutkové a k právní stránce věci.

Přestože toto ustanovení ztratilo částečně na významu po zavedení zákonné koncentrace na všechna sporná řízení v roce 2009. Primárně dochází ke zkoncentrování již po přípravném jednání a není-li ho, tak se skončením prvního jednání ve věci. Koncentrace dle § 119a OSŘ – k okamžiku vyhlášení rozsudku se tak může jevit zcela zbytečnou, jelikož ke koncentraci ve většině případech již došlo.¹⁸⁰ Se zajímavým poznatkem přišel Svoboda¹⁸¹ ve věci možnosti využití dvou ustanovení vztahujících se ke koncentraci řízení naráz. Konkrétně jde o situaci, kdy je rozsudek soudu prvního stupně vyhlášen na závěr prvního jednání ve věci samé. Zákon ani judikatura tuto situaci neupravují a není tedy dané, zda zde existuje nějaký vztah, např. speciality. Svoboda vidí východisko v použití té koncentrace, která ze zákona nastane dříve a tou je koncentrace dle § 119a OSŘ, protože dojde k dřívějšímu vyhlášení rozsudku než k samotnému skončení jednání.

Jestliže odvolací soud zruší rozsudek, má se za to, jako by ke koncentraci dle § 119a odst. 1 OSŘ nikdy nedošlo. Dojde-li ke zrušení rozsudku, v němž bylo řízení koncentrováno za použití § 114c odst. 5 OSŘ nebo 118b odst. 1 OSŘ, nedochází k automatickému prolomení z důvodu, že jsou vázány na skončení přípravného jednání, resp. na skončení prvního jednání ve věci samé. Z tohoto se dá odvodit, že účastníci mohou uvádět dosud neuváděné skutečnosti a předkládat doposud nepředložené důkazy bez jakéhokoliv omezení pouze po zrušení rozsudku ve sporu, který byl zkoncentrován podle ustanovení § 119a OSŘ.¹⁸²

Koncentrace podle § 119a OSŘ dopadá pouze na účastníky (a jejich zástupce), kteří jsou o této skutečnosti poučeni. Soud musí poučit na jednání pouze přítomné o tom, že všechny rozhodné skutečnosti musí uvést a důkazy označit

¹⁸⁰ SVOBODA, K. *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže*. Buletin advokacie, 2009, č. 3, s. 22.

¹⁸¹ SVOBODA, K. *Souhrnná novela občanského soudního řádu – jak funguje v praxi*. Právní fórum, 2009, č. 10, s. 436.

¹⁸² SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 225.

dříve, než ve věci bude vyhlášen rozsudek, neboť později uplatněné skutečnosti nebo důkazy jsou odvolacím důvodem jen za podmínek uvedených v § 205a OSŘ.¹⁸³

5.2. Koncentrace v řízení podle části 5. osř

V záležitostech, v nichž soud rozhoduje o soukromoprávních věcech, o kterých bylo rozhodnuto správním orgánem, není soud vázán zjištěným skutkovým stavem a v rámci nového nalézáni práva může činit nová dokazování, opětovně provádět důkazy, nebo vycházet ze zjištěného skutkového stavu.¹⁸⁴

V řízení dle části páté OSŘ, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání nejpozději do skončení přípravného jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která jim byla poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech pro věc významných, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností, nebo nebyla-li nařízena a provedena příprava jednání, do skončení prvního jednání ve věci. O této koncentraci musí být účastníci včas poučeni a jeho absence by znamenala prolomení koncentrační zásady až do vyhlášení rozsudku.

I v rámci této kapitoly narážíme na problematiku charakteru řízení. Např. Hamuláková¹⁸⁵ ho rozděluje na řízení sporné i nesporné a k nim uvádí, že koncentrace řízení se vztahuje na oba typy řízení.

Koncentrace v § 250d OSŘ se od ustanovení § 118b OSŘ odlišuje nemožností poskytnutí dodatečné lhůty k doplnění skutečností a důkazů. Může se tak jednat o pouhou nedůslednost zákonodárců a jde o přetrvání staré úpravy. Nutno zmínit, že ani původní znění § 118b OSŘ nezmiňovalo žádnou lhůtu. § 250d OSŘ také upravuje výjimky z koncentrace. Jediným rozdílem od zmiňovaného § 118b OSŘ je absence výjimky v případech, kdy se objeví nové skutečnosti nebo důkazy, které nastaly po přípravném jednání.¹⁸⁶

¹⁸³ Více viz kapitola 6.3. věnované poučení dle § 119a.

¹⁸⁴ PEJŠEK, Vít. *Soudní řízení ve věcech rozhodnutých jiným orgánem*. Právní rádce [online]. Pardubice, 2016 [cit. 2018-03-28]. Dostupné z: <https://pravnicaradce.ihned.cz/c1-19184500-soudni-rizeni-ve-vecich-rozhodnutych-jinym-organem>.

¹⁸⁵ HAMULÁKOVÁ, K.. § 250d [[*Koncentrace řízení*]]. In: SVOBODA, K., SMOLÍK, P., LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R.. *Občanský soudní řád*. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 977.

¹⁸⁶ Tamtéž.

6. POUČOVACÍ POVINNOST SOUDU A KONCENTRACE ŘÍZENÍ

6.1. Poučení dle § 114c a jeho absence

Jak vyplývá z ustanovení § 114c odst. 5 OSŘ, je povinností soudu poučit o koncentraci řízení a negativních důsledcích s ní spojených, tedy že řízení bude koncentrováno a že soud nebude přihlížet k nově uvedeným tvrzením a důkazům. K těm bude přihlédnuto pouze za situace, která je uvedena v § 118b OSŘ. Toto poučení musí být adresné, konkrétní a musí být zaznamenáno do protokolu. Nejvyšší soud judikoval, že musí docházet ke dvojímu poučení, a to v písemné verzi u předvolání a následně v průběhu přípravného řízení.¹⁸⁷ V případě, že dojde k přerušení jednání, musí zaznít poučení při jeho nařízeném pokračování.

V rámci přípravného jednání může nastat situace, kdy dojde k opomenutí poučit. Jestliže účastníci uvedou rozhodné skutečnosti a navrhnou nové důkazy a to po skončení přípravného jednání nebo stanovené lhůty, soud musí k těmto skutečnostem a důkazům přihlédnout. Nejen, že jde o výjimku z koncentrace uvedenou v ustanovení § 118b odst. 3 OSŘ, zároveň jde o odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ – důvod, kdy soud nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo jím označeným důvodům a nebyly splněny předpoklady podle § 118b OSŘ.¹⁸⁸

Při absenci poučení nemusí účastníci uvést žádná nová tvrzení ani důkazy. V takovém případě musí dojít k poučení o koncentraci řízení dle § 119a OSŘ. Jestliže k poučení dle § 119a OSŘ dojde, nezakládá to žádný odvolací důvod pro nesprávné rozhodnutí ve věci. Jinak tomu bude při absenci poučení na základě ustanovení § 119a. Svá eventuální odvolání mohou stavět na dvou tvrzeních. Prvním je § 205 odst. 2 písm. f) OSŘ, jelikož zde existují skutečnosti a důkazy, které nebyly dosud uplatněny. Zároveň toto řízení trpí vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci a je proto možné využít odvolacího důvodu na základě ustanovení § 205 odst. 2 písm. e), kdy soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním.¹⁸⁹

¹⁸⁷ K tomu srov. judikát NS zmíněný v následující kapitole

¹⁸⁸ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 118 Teoretik.

¹⁸⁹ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 118 Teoretik.

Negativní důsledky je možné přisuzovat především absenci poučení na základě § 119a OSŘ, nebo situace, kdy soud nevzal v potaz další tvrzené skutečnosti a důkazy, i přes to, že mu to § 118b ukládal.

6.2. Poučení dle § 118b a jeho absence

Pokud nebyla provedena příprava jednání podle § 114c, mohou účastníci uvést rozhodné skutečnosti o věci samé a označit důkazy k jejich prokázání jen do skončení prvního jednání, popřípadě do uplynutí lhůty, která byla účastníkům poskytnuta k doplnění tvrzení o skutečnostech pro věc významných, k podání návrhů na provedení důkazů nebo ke splnění dalších procesních povinností.

Problematiku tohoto ustanovení můžeme spatřovat v jeho znění, které neudává povinnost soudů poskytovat poučení. Dle takového znění by i přes neposkytnutí poučení docházelo ke koncentrování řízení ze zákona. Názory na nastolení koncentrace se dlouhou dobu různily a někteří uváděli, že ke koncentraci opravdu dojde ze zákona i přes nedostatečné poučení. Jiní, např. Bureš nebo Svoboda¹⁹⁰ naopak toto tvrzení zpochybňovali. Bureš povinnost poučit dovozoval z §5 OSŘ a tvrdil, že účinky koncentrace ze zákona nastanou, ale řízení je zatíženo takovou vadou, která je samostatným odvolacím důvodem.¹⁹¹ Důležitým průlomem byl judikát Nejvyššího soudu, který dokonce zavedl povinnost dvojitého poučení. „*Nejvyšší soud proto dospěl k závěru, že tzv. koncentrace řízení nenastává nejen - jak se uvádí v ustanovení § 118b odst. 3 o. s. ř. - tehdy, jestliže účastníci nebyli poučeni v případech uvedených v ustanoveních § 118b odst. 2, části věty za středníkem, a § 114c odst. 5 o. s. ř., ale vždy, jestliže účastníci nebyli o tzv. koncentraci řízení a o jejích účincích poučeni jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání, má-li v této době nastat tzv. koncentrace řízení.*“¹⁹² Dvojitě poučení je prostředkem, který dává účastníkovi dostatečný prostor pro přípravu a dostatečné zdůraznění nežádoucích následků.

¹⁹⁰ Bureš, J. *Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009*. Bulletin advokacie, č. 12/2009, str. 27 nebo Svoboda, K. *Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu*. Bulletin advokacie, č. 11/2009, str. 38.

¹⁹¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2009. s. 844.

¹⁹² Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010.

Poučení o koncentraci řízení musí zaznít až po provedených úkonech podle § 118 odst. 1 a 2 OSŘ a to ještě před zahájením dokazování. Poučení na základě § 118b OSŘ musí být zaprotokolováno, ale na rozdíl od poučení od § 118a odst. 1 až 3 OSŘ, postačí odkaz na ustanovení v zákoně.

Odstavec 2 a 3 § 118a OSŘ udává povinnost soudu poučit o nemožnosti prolomení koncentrace při připuštěné změně žaloby. Došlo-li k přistoupení dalšího účastníka nebo záměně účastníka, nastávají ve vztahu s novými účastníky účinky podle odstavce 1 skončením prvního jednání, které bylo nařízeno po přistoupení nebo záměně účastníka a které se ve věci konalo. K nové koncentraci dochází pouze ve vztahu k právům a povinnostem týkajících se nově nastoupených účastníků. V případě tzv. singulární sukcese k prolomení koncentrace nedojde.

I přesto, že v tomto ustanovení není jasně uvedena povinnost soudů poučovat o následcích koncentrace, i zde z absence vyplývají odvolací důvody, které záleží na to které situaci.

Účastníci opět mohou uvést rozhodné skutečnosti a důkazy po skončení prvního jednání nebo po uplynutí lhůty, která je soudem stanovená. Tentokrát není možné použít zákonem stanovenou výjimku, protože takové ustanovení v zákoně neexistuje. Bránit se je možné formou odvolání podle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ – soud prvního stupně nepřihlédl k odvolatelem tvrzeným skutečnostem nebo jím označeným důkazům, ačkoliv k tomu nebyly splněny předpoklady podle § 118b. Může se stát, že odvolací soud tento důvod jako výjimku z koncentrace neuzná, proto je možné využít odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ s tím, že je řízení postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.¹⁹³

Jestliže nové skutečnosti a důkazy neuvedou, bude následný postup záležet na poskytnutí poučení před vyhlášením rozhodnutí. V případě, že se účastníkům dostane poučení podle § 119a OSŘ, jde sice o procesní vadu, ale nezakládá tím důvod k odvolání. Opakem je tomu při absenci poučení i podle ustanovení § 119a OSŘ. Zde je možné uvádět odvolací důvody na základě § 205 odst. 2 písm. e), f) OSŘ, tedy, že soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k

¹⁹³ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. Teoretik.

nesprávným skutkovým zjištěním a dosud zjištěný skutkový stav nemůže obstát, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny. Zároveň je možné uvažovat nad důvodem pod § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, kdy by se jednalo o takovou procesní vadu, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.¹⁹⁴

Nejvyšší soud ve svém usnesení ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4209/2009 kritizoval „porušení pravidel zákonné koncentrace řízení ve prospěch některého z účastníků řízení jako nesprávný postup, který v účastníku řízení, jenž si je vědom omezení kladených jeho povinností tvrzení a důkazní povinností a tato omezení respektuje, vzbuzuje nežádoucí úsudek o tom, že dodržovat procesní pravidla se nevyplácí, a snižuje respekt k právu jako takovému.“

V této souvislosti bych ráda zmínila jiné porušení, a to situaci, kdy soud přihlédne k novým tvrzením a důkazům, i přes to, že řízení bylo zkoncentrováno a nedošlo k přihlédnutí na základě výjimek z koncentrace řízení. Jde o takovou vadu řízení, která staví odvolací důvod podle § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ.¹⁹⁵

6.3. Poučení dle § 119a a jeho absence

Význam tzv. „posledního zvonění“ ztratil s novelou z roku 2009 a zavedením zákonné koncentrace značně na významu. Smyslem poučovací povinnosti dle ustanovení § 119a OSŘ bylo umožnit účastníkům řízení splnit jejich břemeno tvrzení a důkazní v rámci soudního řízení prvního stupně v případě, že nebyly zkoncentrovány.

Dnes je toto poučení vázáno na 3 situace. V prvním případě se jedná o situaci, kdy ke koncentraci v řízení nedošlo z důvodu nesprávného poučení při přípravném jednání. V druhé situaci soud správně poučil, ale nové skutečnosti a důkazy, založené na poučení, mohou spadat do výjimek z koncentrace řízení a poslední třetí situace může nastat ve chvíli, kdy soud opomine poučit podle § 118a odst. 1-3 OSŘ a za pomoci „posledního zvonění“ tuto situaci zhojí. Z toho vyplývá, že pokud došlo ke koncentraci před vyhlášením rozhodnutí ve věci samé, § 119

¹⁹⁴ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 117 Teoretik.

¹⁹⁵ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za*. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2009. s. s. 1629.

OSŘ se neaplikuje. Rozhodnutí NS 32 Cdo 2732/2009 stanovilo, že speciální poučovací povinnost dle tohoto ustanovení není možné uplatnit v rámci odvolacího řízení. V případech, kdy jsou naplněny podmínky pro rozhodnutí ve věci rozsudkem pro uznání nebo rozsudkem pro zmeškání, poučovací povinnost se neposkytuje. Ani při jednom z těchto institutů nedochází k rozhodování na základě výsledků zjištěných v rámci dokazování, a tudíž by poučení o nutnosti uvést rozhodující skutečnosti a označit důkazy před vyhlášením rozsudku, zcela ztratilo význam. Odvolací soud by se touto záležitostí nezabýval a přijal by za odvolací důvod pouze takový, který je uveden v § 205b OSŘ.¹⁹⁶

Adresátem poučení může být pouze takový účastník, který se zúčastní jednání.¹⁹⁷ Namítat skutečnost, že účastníkovi, jeho zástupci nebo zmocněnci, nebylo poskytnuto poučení podle § 119a OSŘ je možné v případech, kdy by soud jednal v rozporu s ustanovením § 101 odst. 3 OSŘ a věc projednal bez jejich přítomnosti. V rámci absence je nutné zmínit, že samotná a řádná omluva doručená soudu neznamená automatické odročení jednání. Vždy je nutné o tuto skutečnost žádat takovým způsobem, aby jej bylo možné zaevidovat do spisu.¹⁹⁸ Poučení se poskytuje všem přítomným účastníkům a nezáleží tedy, jestli jsou zastoupeni či nikoliv.¹⁹⁹

Poučení musí být vždy konkrétní a řádně vysvětlené. K tomu se vyjádřil Nejvyšší soud ve svém rozhodnutí pod sp. zn. 29 Odo 715/2002. Uvedl, že „*poučení předsedy senátu soudu prvního stupně, že všechny rozhodné skutečnosti a důkazy musí účastník přítomný při jednání uvést ,do skončení jednání‘, neodpovídá zákonnému poučení dle ustanovení § 119a odst. 1 o. s. ř., že se tak musí stát ,do vyhlášení rozhodnutí‘. To platí bez zřetele k tomu, že v závěru onoho ,jednání‘ k vyhlášení rozsudku došlo.*“ Poučení musí být zaprotokolováno. K tomu, aby byla tato podmínka naplněna, postačí odkaz na § 119a OSŘ a uvedení důvodu poučení. V protokolu musí být následně uvedené reakce účastníků nebo jejich zástupců.²⁰⁰

¹⁹⁶ Jen vady uvedené v § 205 odst. 2 písm. a) a skutečnosti nebo důkazy, jimiž má být prokázáno, že nebyly splněny předpoklady pro jejich vydání (§ 153a, 153b).

¹⁹⁷ Viz náleží Ústavního soudu ČR, ze dne 10. 1. 2006, sp. zn. I. ÚS 207/05.

¹⁹⁸ Více viz Usnesení Nejvyššího soudu ČR, ze dne 6. 10. 2015 28, sp. zn. Cdo 1988/2015.

¹⁹⁹ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. s. 277

²⁰⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha : C. H. Beck, 2009. s.1630.

K poučení musí dojít nejpozději před skončením jednání, které předchází vyhlášení rozhodnutí. Poučení musí zaznít v tomto případě také tehdy, jestliže dojde k odročení jednání pouze za účelem vyhlášení rozsudku. To znamená, že není možné poučovat o nutnosti uvést veškerá tvrzení a označit důkazy až v rámci soudního roku, při němž dojde k vyhlášení rozsudku.^{201 202}

Postup soudu po poučení dle 119a OSŘ záleží na tom, jak účastníci zareagují. V případě, že účastníci po poučení nové skutečnosti ani důvody neuvedou, nebo jde o takové, které jsou v rozporu s § 118b OSŘ²⁰³, případně jde o záležitosti nemající význam pro posouzení věci, předseda senátu řízení ukončí. Jestliže uvedou nové skutečnosti a důkazy, a ty jsou přípustné z hlediska koncentrace, jednání pravděpodobně odročí. Jestliže na následujícím jednání dojde předseda senátu k závěru, že jednání je možné skončit, musí opět zaznít poučení o „posledním zvonění“.²⁰⁴ V rámci posledního jednání je nutné vysvětlit účastníkům řízení, z jakého důvodu nebudou provedeny důkazy, které jsou uplatněny v rozporu s pravidly koncentrace řízení. Je na místě jim vysvětlit, z jakého důvodu jsou soudem chápány za procesně nepřístupné. V případě, že soud odročí jednání pouze za účelem vyhlášení rozsudku, dojde ke koncentraci dle § 119a odst. 1 OSŘ samotným ukončením jednání, v němž došlo k poučení a nikoli až vyhlášením rozsudku.²⁰⁵

Hamul'áková se věnuje tématu nedostatečného poučení účastníků dle § 119a OSŘ v případě, kdy k poučení o koncentraci řízení došlo na základě § 114c OSŘ nebo 118b OSŘ, ale poučení na základě § 119a OSŘ chybí. V takovém případě je možné podat odvolání buď podle § 205 odst. 2, písm. c) OSŘ a to z důvodu, že řízení je postiženo vadou, která mohla mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci, nebo dle písmene f) z důvodu, že dosud zjištěný skutkový stav neobstojí, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny (§ 205a OSŘ). Druhý případ se týká všech skutečností a důkazů a Hamul'áková upozorňuje na jejich časové omezení. Dle jejího názoru je možné uvádět

²⁰¹ HAMULÁKOVÁ, K. *Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení*. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. s. 118 Teoretik.

²⁰² Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. VS Cmo 109/2003.

²⁰³ A při směnečném platebním rozkazu v rozporu s § 175 odst. 4 OSŘ.

²⁰⁴ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex.

²⁰⁵ Srov. rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. VS Cmo 109/2003.

skutečnosti a důkazy pouze od poučení o koncentraci řízení dle § 114c OSŘ nebo 118b OSŘ – tedy takových, které bylo možné uvádět i po zkoncentrování řízení.²⁰⁶ Ve své publikaci zmiňuje odlišný názor Drápala, který se domnívá, že k omezení uvádět skutečnosti a důkazy vůbec nedojde a odvolací řízení se bude řídit pravidlem úplné apelace.²⁰⁷ Z hlediska těchto názorů musíme podpořit názor Drápala, který lze opřít o judikaturu Nejvyššího soudu²⁰⁸, který odkazuje na §205a písm. e) OSŘ – v případech, kdy nebyl odvolatel řádně poučen dle 119a odst. 1 OSŘ, může v odvolání uplatnit nové skutečnosti a nové důkazy bez jakéhokoliv omezení.

6.4. Poučení dle § 118a a vazba na koncentraci řízení

Výzvy podle § 118a odst. 1 až 3 OSŘ můžeme považovat za jedny z nejdůležitějších procesních institutů v občanském řízení a to především z toho důvodu, že zmírňují efekt koncentrace řízení. Poučovací povinnost ve vztahu k výše uvedeným ustanovením je projevem zásady předvídatelnosti soudního rozhodnutí a na míře jejího uplatnění se také uplatní míra koncentrace. To znamená, že aby došlo k zákazu novot pro všechny účastníky, je nutné splnit poučovací povinnost na základě § 118a OSŘ.

Poučení se dává účastníkovi řízení, kterému hrozí neúspěch ve sporu a za takové situace, kdy tato potřeba poučení během řízení vyvstane. Poučení ale musí zaznít nejpozději před nastolením koncentrace řízení. Nejvyšší soud se rovněž věnoval potřebě poučení ve svém rozsudku ze dne 27. 7. 2011 pod sp. zn. 32 Cdo 3410/2009: *„Poučovací povinnost podle ustanovení § 118a o. s. ř. je vybudována na objektivním principu, což znamená, že poskytnutí potřebného poučení není závislé na tom, zda se soud prvního stupně o potřebě poučení vůbec dozvěděl. Nebylo-li účastníku potřebné poučení poskytnuto, ačkoliv se tak mělo z objektivního hlediska stát, došlo i v tomto případě k porušení ustanovení § 118a o. s. ř. a řízení před soudem prvního stupně je z tohoto důvodu vždy postiženo vadou; to platí i tehdy, jestliže poznatky o tom vyšly najevo až v odvolacím řízení nebo měla-li absence takového poučení původ v jiném právním posouzení věci. V systému neúplné apelace odvolací soud k vadě spočívající v absenci poučení podle § 118a*

²⁰⁶ Také v KRIVÁČKOVÁ, J., HAMUEÁKOVÁ, K. *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe*, Právní rozhledy 12/2010, s. 441.

²⁰⁷ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex.

²⁰⁸ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4069/2009.

o. s. ř. nepřihlédne ve smyslu § 212a odst. 5 o. s. ř. jen tehdy, jestliže účastník na poučení podle § 118a o. s. ř. nereagoval poté, co mu je řádně poskytl přímo odvolací soud.“

Poučení podle § 118a odst. 1 až 3 se poskytuje všem účastníkům a nezáleží, jestli jsou zastoupeni advokátem nebo notářem, či nikoliv. Dle Nejvyššího soudu²⁰⁹ musí být poučení poskytnuto dostatečně konkrétně a adresně a pouze vůči takovému účastníkovi nastávají účinky koncentrace řízení. K zajímavému názoru naopak přišel Ústavní soud ve svém nálezu²¹⁰, když stanovil, že při způsobu naplňování poučovací povinnosti na základě § 118a OSŘ musí být přihlédnuto k tomu, jestli je strana profesionálně zastoupena. *„Chybějící (formální) poučení o tom, jaká tvrzení má stěžovatel doplnit a jaké by byly následky nesplnění takové výzvy, jak stanoví ustanovení § 118a odst. 1 a 2 o. s. ř., je sice pochybením obecného soudu, ale pro právního zástupce ‚profesionála‘ v tomto konkrétním případě však nemohlo nabýt takové intenzity, aby představovalo porušení základního práva či svobody; nelze totiž přehlédnout, že soud stěžovatele o svém náhledu informoval a poskytl mu dostatečný prostor pro to, aby na to dalšími případnými úkony reagoval.“*

Z hlediska formy je možné využít jak písemného poučení spolu s předvoláním, tak i ústně do protokolu. Poučení o tzv. materiální podstatě koncentrace musí být zaprotokolováno a to doslovně, nelze tedy využít odkaz na příslušná ustanovení, jako tomu je u poučení o nastolení skutkového a důkazního stopstavu. Povinnost protokolovat poučení odpadá v případech, kdy dochází k záznamu jednání ve formě zvukového nebo zvukově-obrazového. Záměrem této přesné protokolace je vyvrátit všechny pochybnosti, že se takového poučení účastníkovi nedostalo nebo dokázat, že i přes toto poučení nesplnil svou povinnost tvrdit a dokazovat. Význam protokolace tedy roste s nečinností účastníka.²¹¹

K poučení nedochází opakovaně a jestli je poskytnuto vícekrát, nezakládá to prolomení koncentrace na základě § 118b odst. 1.

²⁰⁹ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003

²¹⁰ Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. I.ÚS 1264/11

²¹¹ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.

§ 118a odst. 1 OSŘ udává soudu povinnost poučit účastníky řízení v průběhu jednání, jestliže nevyklíčí všechny rozhodné skutečnosti, nebo když jej neuvedou úplně, aby svá tvrzení doplnili, jak je správně doplnit a jaké to může mít následky v případě jejich nečinnosti. Tzv. břemeno tvrzení zakládá odpovědnost účastníků v případech, kdy netvrdí dostatečně rozhodné skutečnosti, které jsou významné pro meritorní rozhodnutí a z těchto důvodů může být rozhodnuto v neprospěch těchto účastníků. Ve sporných řízeních není účelem, aby soud nahradil jejich aktivitu, přesto soud musí nějakým způsobem rozhodnout. Smyslem tohoto ustanovení je právě možnost soudu, aby rozhodl i v případech, kdy účastníci nedokážou nebo nechtějí tvrdit a jimi předkládaný skutkový stav tak není jak prokázat. Soudce ovšem není zbaven povinností na jeho straně a od podání žaloby by měl tato tvrzení kontrolovat. K tomu mu slouží různé instituty práva v OSŘ – od specifikace podání na základě § 43 OSŘ, kvalifikované výzvy podle § 114b OSŘ až po přípravné jednání na základě § 114c OSŘ. Ke zjištění nejen skutkových tvrzení tak slouží příprava soudce a neměla by nastat situace, kdy až při jednání o věci samé soudce zjistí takový nedostatek. Přesto jsou situace, kdy i přes pečlivé sledování vyjde najevo zásadní skutečnost až v průběhu řízení, např. z výpovědi svědka. Výzva na základě § 118a odst. 1 OSŘ musí být pro účastníka srozumitelně jasná a konkrétní. Zároveň tomu musí odpovídat i její protokolace.²¹²

„K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. Pouze tehdy, jestliže účastník ani přes řádné poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. neuvede všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, lze učinit závěr o tom, že neunesl břemeno tvrzení.“²¹³

²¹⁴ Cílem tohoto konkrétního poučení je sdělení hrozících následků při nesplnění výzvy. Následky jsou vždy závislé na konkrétním znění výzvy. Vždy je povinností soudu dbát na to, aby účastník poučení porozuměl, a to ve stejné míře jako při výzvě.

S povinností tvrdit zcela jistě úzce souvisí povinnost dokazovat a břemeno důkazní. Samotné tvrzení účastníkovi úspěch ve věci nezakládá, tato rozhodná tvrzení musí být náležitě dokázána. K tomu se vyjadřoval mj. i Nejvyšší soud v

²¹² JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.

²¹³ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012

²¹⁴ Shodně rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 5 2008, sp. zn. 21 Cdo 2725/2007

rozsudku ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011 „Rozsah důkazní povinnosti je ve sporném řízení zásadně určen rozsahem povinnosti tvrdit skutečnosti, neboť aby mohl účastník nějakou skutečnost prokázat, musí ji nejdříve tvrdit. V tomto smyslu právní teorie hovoří o břemenu tvrzení, jímž rozumí procesní odpovědnost účastníka řízení za to, že za řízení netvrdil všechny rozhodné skutečnosti významné pro rozhodnutí a že z tohoto důvodu muselo být rozhodnuto o věci samé v jeho neprospěch. Smyslem břemene tvrzení je umožnit soudu rozhodnout o věci samé i v takových případech, kdy určitá skutečnost, významná podle hmotného práva pro rozhodnutí věci, pro nečinnost účastníků (v důsledku nesplnění povinnosti uložené účastníkům ustanovením § 101 odst. 1 písm. a) o. s. ř.) nemohla být prokázána, neboť vůbec nebyla účastníky tvrzena. K tomu, aby účastník v řízení dostal své povinnosti tvrzení, slouží poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. Pouze tehdy, jestliže účastník ani přes řádné poučení podle ustanovení § 118a odst. 1 o. s. ř. neuvede všechny pro rozhodnutí věci významné skutečnosti, lze učinit závěr o tom, že neunesl břemeno tvrzení.“

§ 118a odst. 3 OSŘ uvádí povinnost předsedovi senátu vyzvat účastníky, jestliže v průběhu jednání dosud nenavrhl důkazy potřebné k prokázání všech svých sporných tvrzení, aby tyto důkazy označil bez zbytečného odkladu, a zároveň jej poučit o následcích nesplnění této výzvy. Nejvyšší soud konkretizoval ve svém rozhodnutí ze dne 29. 7. 2010, sp. zn. 21 Cdo 2604/2009 za jakých okolností musí soud poskytovat tato poučení: „Poučení o povinnosti důkazní podle ustanovení § 118a odst. 3 o.s.ř. spočívá v tom, že soud jednak účastníka řízení vyzve, aby označil k prokázání všech svých sporných tvrzení potřebné důkazy, a jednak mu sdělí, jaké by byly následky nesplnění této výzvy (tedy že účastník neunesl důkazní břemeno a že proto nemůže být ve sporu nebo jiné právní věci úspěšný). K poučení o povinnosti důkazní soud nepřistupuje pouze tehdy, je-li účastník nečinný; poučení podle ustanovení § 118a odst. 3 o.s.ř. soud poskytne jak účastníku, který dosud o sporném tvrzení neoznačil žádný důkaz, tak i tehdy, jestliže účastník sice o svém sporném tvrzení důkaz označil, avšak jde o důkaz zjevně nezpůsobilý sporné tvrzení prokázat, nebo jestliže účastník o svém sporném tvrzení označil důkazy, přesto se však mu nepodařilo jejich prostřednictvím sporné tvrzení prokázat. Z ustanovení § 118a odst. 3 o.s.ř. proto mimo jiné vyplývá závěr, že soud poskytne poučení o povinnosti důkazní vždy také tehdy, provedl-li ohledně sporného tvrzení účastníkem navržené důkazy, jestliže jimi nedošlo k jeho prokázání a jestliže proto

(z důvodu neunesení důkazního břemene) by účastník nemohl být ve věci úspěšný.“ Na místě je též uvést, že poučení soudu podle § 118a odst. 3 OSŘ má donutit účastníky k označování důkazů, jestliže se prokazují sporná tvrzení.²¹⁵

K postupu podle § 118a odst. 3 OSŘ dochází pouze v případech, kdy důkazy nejsou dostatečné pro dokázání tvrzených skutečností a pro objasnění samotného skutkového stavu a pouze při poskytnutí tohoto poučení můžeme vyvozovat důsledky – neunesení důkazního břemene. To, že účastník neunesl břemeno tvrzení je možné zastávat, a postupovat tak dle poučení podle § 118a odst. 3 OSŘ, za situace, kdy v rámci dokazování soud nepřišel ani k výsledku prokázání tvrzených skutečností, nicméně ani k jejímu neprokázání.²¹⁶

§ 118a odst. 2 OSŘ odráží snahu zajistit předvídatelnost soudního rozhodnutí. Jak již bylo několikrát nastíněno, ne všichni účastníci řízení jsou právně vzdělání, nebo nemají zastoupení a nemohou tak správně kvalifikovat svůj žalobní nárok. V případě, že má soudce odlišný hmotněprávní názor na posouzení situace, je povinen účastníky poučit, aby svá tvrzení a důkazy přizpůsobili jeho názoru vyvarovali se tím zamítnutí žaloby.²¹⁷ K tomu nález Ústavního soudu ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 1617/10: *„Ústavní soud se tak přihlásil k doktríně, podle níž předvídatelné může být jen takové rozhodnutí, jemuž předchází předvídatelný postup soudu při jednání a dokazování. Není v souladu s ústavním pořádkem, aby rozhodnutí soudu nevyřešilo sporné vztahy účastníků jen proto, že se mylí v kvalifikaci svých vztahů. Z poněkud jiného úhlu řečeno má tato poučovací povinnost své místo tam, kde předmět sporu vymezený skutkovými tvrzeními účastníků řízení není zcela pokryt pozdějším právním hodnocením věci soudem.“*

Při poskytování poučení se má soud zdržet poučování o hmotném právu, to se ale jeví problematickým. K tomu, aby měli účastníci soudcův postup za předvídatelný, musí obdržet určité vysvětlení, proč požaduje jiná tvrzení a důkazy, které se těmto účastníkům mohou zdát zcela nevýznamné z hlediska jejich právního

²¹⁵ Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3519/2011.

²¹⁶ DAVID, L. et al. *Občanský soudní řád: komentář*. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 1 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex.

²¹⁷ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.

pohledu.²¹⁸ K problematice hranice poučení se vyjadřoval Nejvyšší soud v rozsudku ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4581/2009: „*Hraničním limitem, kdy ještě lze a kdy naopak již nelze poučovat účastníky o doplnění skutkových okolností či (úpravě) žalobního návrhu (podání), je zde okruh (uvažováno z pohledu soudu) otázek, které lze účastníku (ještě) signalizovat (zprostředkovat k řešení) na podkladě procesních norem, nikoliv v důsledku poučení o hmotném právu, neboť ve smyslu ust. § 5 o. s. ř. soudy poskytují účastníkům pouze poučení o jejich procesních právech a povinnostech, přičemž tato zásada není prolomena ani postupem soudu ve smyslu ust. § 99 odst. 1 o. s. ř. (probrání věci s účastníky za účelem dosažení smíru mezi účastníky).*“

Od poučení na základě § 118a odst. 2 je nutné odlišit situace, kdy se soud neztotožní s právní argumentací účastníka. V takových případech nenastává povinnost soudu o dané situaci poučovat. K tomu se vyjádřil i Ústavní soud „*Za překvapivé rozhodnutí tak nelze považovat, pokud se obecný soud na základě hodnocení provedených důkazů neztotožnil s argumentací jednoho z účastníků řízení, na jejímž základě konstruuje svůj hmotněprávní nárok, a jím podaný návrh zamítne jako nedůvodný, jako tomu bylo v posuzovaném případě. V takových případech obecný soud nemá povinnost účastníka řízení se svým právním závěrem a priori seznamovat. Samotný nesouhlas stěžovatele s právními závěry okresního soudu tak pochopitelně překvapivost jeho rozhodnutí nezpůsobuje, stejně jako nemůže sám o sobě založit důvodnost ústavní stížnosti a už v žádném případě nelze v této skutečnosti spatřovat zásah do základních práv stěžovatele, jak namítal v ústavní stížnosti.*“²¹⁹

K tomu, aby nastala koncentrace řízení, je nutné účastníky poučit jak o tzv. formální stránce koncentrace (tedy že k určitému okamžiku během řízení dojde k nastolení stopstavu) tak i o tzv. materiální podstatě koncentrace, kdy soud musí uvést konkrétní důvody, pro které hrozí účastníkovi řízení neúspěch.²²⁰

Poučovací povinnost soudu dle § 118a OSŘ je závislá na době nastolení účinků koncentrace řízení. Poučení na základě odstavce 1 a 3, tedy ohledně nutnosti

²¹⁸ JIRSA, J. et al. *Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář*. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014.

²¹⁹ Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 3089/10.

²²⁰ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. *Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář*. Praha : C. H. Beck

doplnit svá tvrzení nebo svá tvrzení náležitě prokázat, je možné využít pouze do účinnosti koncentrace řízení. Koncentraci řízení je možné prolomit jen zákonem danými výjimkami a tou je z ustanovení § 118a OSŘ pouze jeho druhý odstavec. Jestliže soud poučí účastníka řízení o jeho jiném hmotněprávním náhledu na věc, dojde k prolomení koncentračního bodu a účastník tak může soudu tvrdit nové skutečnosti a předkládat nové důkazy.

Výzvou na základě § 118a odst. 2 OSŘ dochází k prolomení koncentrace řízení pokaždé, není tedy rozhodné, zda ji je nutné využít v přípravném nebo prvním jednání o věci samé. Dle Drápala toto povede vždy ke stejným následkům, tedy k prolomení koncentrace řízení. „*Výslovné uvedení možnosti uvést nové skutečnosti a důkazy poté, co byl některý z účastníků vyzván dle § 118a odst. 2 o.s.ř., jako jedné z výjimek z obou koncentrací, lze totiž chápat jako vyjádření speciality vůči výzvě dle § 114c odst. 3 písm. b) o.s.ř. a výzvě soudu v rámci prvního jednání.*“²²¹

²²¹ DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. Praha : C. H. Beck, s. 829

ZÁVĚR

Právní úprava občanského soudního řízení vždy odrážela politické tendence a společenské potřeby. Poslední novely se zaměřily na zefektivnění a urychlení sporných soudních řízení. Výsledkem je koncentrace řízení, která zamezuje průtahům v řízení a to tak, že zamezuje účastníkům uvádění nových skutečností a důkazů po nastolení tzv. skutkového stopstavu. Ten je možné prolomit pouze zákonem danými podmínkami.

V této diplomové práci byla zpracována problematika poučovací povinnosti soudu v souvislosti se zákonnou koncentrací řízení. Jak již bylo v úvodu avizováno, účelem nebylo obsáhnout veškerou problematiku poučovací povinnosti ani zákonné koncentrace. Cílem této práce bylo analyzovat poučení ve vztahu s koncentrací řízení před nalézacím řízením ve sporných řízeních a to pouze z hlediska „ryzí“ koncentrace řízení, jak toto poučení probíhá a vyvodit závěry, které mohou nastat v případě absence takových poučení.

Všechna poučení musí být adresná, dostatečně konkrétní a zaprotokolovaná. Problematickým se jeví § 118b OSŘ, ve kterém není výslovně stanovena poučovací povinnost soudu, nicméně tento problém byl vyřešen judikaturou Ústavního soudu. Stanovila v něm nutnost poučení, jinak k následkům koncentrace řízení nemůže dojít. V tom samém judikátu byla vyřešena otázka četnosti a zároveň i doby poučení. Z hlediska § 114c a § 118b OSŘ musí dojít k poučení o nastolení koncentrace jednak v předvolání k přípravnému jednání, k jednání nebo k dalšímu jednání, a jednak před skončením přípravného jednání, jednání nebo dalšího jednání.

§ 119a OSŘ s nastolením zákonné koncentrace ztratil částečně na významu. Přesto hraje důležitou roli zejména při opomenutí poučít o nastolení stopstavu dle § 114c a 118b OSŘ. V takovýchto případech dává poslední možnost, (čárka) jak danou procesní vadu zhojit a účastník řízení se nemusel bránit před odvolacím soudem. Zde vyvstává další problém, jelikož adresátem poučení dle § 119a je pouze takový účastník, který se zúčastní jednání. Bránit se proti tomu dá pouze v případech, kdy soud postupoval v rozporu s § 101 odst. 3 OSŘ. Dle mého názoru tím nedochází k prolomení koncentrace řízení, jelikož účastník nebyl řádně poučen při přípravném jednání nebo při prvním jednání a účastníci se mohou bránit formou

odvolání. U přípravného jednání jde o výjimku z koncentrace uvedenou v ustanovení § 118b odst. 3 OSŘ, zároveň jde o odvolací důvod dle § 205 odst. 2 písm. b) OSŘ.

Dojde-li k opomenutí poučit na základě § 114c OSŘ nebo 118b OSŘ a zároveň § 119a OSŘ, nabízí se řešení ve formě odvolání podle § 205 odst. 2 písm. e), f) OSŘ, tedy, že soud prvního stupně dospěl na základě provedených důkazů k nesprávným skutkovým zjištěním a dosud zjištěný skutkový stav nemůže obstát, neboť tu jsou další skutečnosti nebo jiné důkazy, které nebyly dosud uplatněny. Zároveň je možné uvažovat nad důvodem pod § 205 odst. 2 písm. c) OSŘ, kdy by se jednalo o takovou procesní vadu, která může mít za následek nesprávné rozhodnutí ve věci.

Poslední část práce se věnovala poučení na základě § 118a OSŘ, které se dává účastníkovi řízení, jemuž hrozí neúspěch ve sporu a za takové situace, kdy tato potřeba poučení během řízení vyvstane. Aby nastala koncentrace řízení, je nutné účastníky poučit o materiální podstatě koncentrace, kdy soud musí uvést konkrétní důvody, pro které hrozí účastníkovi řízení neúspěch. Tato povinnost poučení je závislá na době nastolení účinků koncentrace řízení. První a třetí odstavec § 118a je možné využít pouze do účinnosti koncentrace řízení. Druhý odstavec naopak tvoří výjimku, která způsobuje prolomení koncentračního bodu a účastník tak může soudu tvrdit nové skutečnosti a předkládat nové důkazy.

RESUMÉ

This diploma thesis deals with the issue of the information duty of the court in connection with legal concentration of proceedings. The aim of this thesis was to analyze the instructions in relation to the concentration of the proceedings before the finding procedure in the disputed proceedings, only in the meaning of the "pure" concentration of the proceedings, as this instruction is being done and to draw conclusions that may occur in the absence of such instructions.

All information must be addressable, sufficiently specific and logged. In Section 118b, I remedy the problem by means of the Code of civil procedure („CCP“) in which the court's duty to inform is not explicitly provided. When the case law has established an obligation to instruct, otherwise the consequences of the concentration of proceedings can not occur. Judicata also solved the frequency and time of instruction. In the light of Sections 114c and 118b of the CCP, there is a need to inform how to bring the concentration, either in a summons to a preparatory meeting, in a negotiation or further discussion, and on the other, prior to the end of the preparatory negotiations, negotiations or further negotiations.

Section 119a of CCP has lost some significance. Nevertheless, it has an important role, especially in the case of failure to instruct the establishment of the „stopstatus“ according to § 114c and 118b of the CCP. There is a last possibility to heal this procedural defect. Another problem arises because the addressee of the instruction according to § 119a CCP is only a participant who participates in the negotiations and he may defend himself against it only in cases where the court proceeded in contradiction of Section 101, para. 3 CCP. In these cases there is no breakthrough in concentration. At the preparatory meeting, this is an exception to the concentration stipulated in § 118b (3) CCP, at the same time the appeal grounds pursuant to Section 205 (2) b) CCP.

If there is no instruction pursuant to Section 114c CCP or 118b CCP and Section 119a CCP, a solution in the form of an appeal pursuant to Section 205, para. e), f) CCP, at the same time it is possible to consider the reason under § 205 para. c) CCP where this would be a procedural defect that may lead to an incorrect decision in the matter.

Instructions in § 118a CCP, is given to a party to the proceedings who is in danger of being in the dispute and in such a situation when this need for instruction during the proceedings arises. In order for the concentration to take place, it is necessary for the participants to instruct about the material nature of the concentration. This duty of instruction depends on the time of the effects of the control concentration. 1st and 3rd para of Section 118a CCP may be used only for the effectiveness of the control concentration. The second para., on the other hand, constitutes an exception that causes the concentration point to break and the participant can thus claim new facts and submit new evidence to the court.

ZDROJE

MONOGRAFIE:

DAVID, L. et al. Občanský soudní řád: komentář. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2009. 2 sv. Komentáře Wolters Kluwer. Kodex. ISBN 978-80-7357-460-4.

DRÁPAL, L., BUREŠ, J. a kol. Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. Praha : C. H. Beck, 2009. ISBN 978-80-7400-107-9.

FIALA, J. a kol. Občanské právo. 1. vyd. Praha: Nakladatelství ASPI, a. s., 2006, s. 325. ISBN 80-7357-212-5.

FIALA, J. Historický vývoj některých procesních principů, zásad a institutů civilního procesu. Praha: Universita Karlova, 1974. 102 s. Acta Universitatis Carolinae. Iuridica. Monographia; 21/1974.

HAMUŠÁKOVÁ, K. Zásada koncentrace řízení a její uplatnění v civilním soudním řízení. Vyd. 1. Praha: Leges, 2010. 191 s. Teoretik. ISBN 978-80-87212-51-6.

HENDRYCH, Dušan et al. Právní slovník. 3., podstatně rozš. vyd. V Praze: C.H. Beck, 2009. xxii, 1459 s. Beckovy odborné slovníky. ISBN 978-80-7400-059-1.

HROMADA, Miroslav. Poučovací povinnost v civilním procesu. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2013. xiii, 98 s. Právní instituty. ISBN 978-80-7400-463-6.

JÁNOŠÍKOVÁ, P., KNOLL, V. a RUNDOVÁ, A. Mezníky českých právních dějin. 3. rozš. vyd. Plzeň: Aleš Čeněk, 2010. 215 s. Vysokoškolské učebnice. ISBN 978-80-7380-251-6.

JIRSA, J. a HAVLÍČEK, Karel, ed. Občanské soudní řízení: soudcovský komentář: podle stavu k 1.2.2016. Kniha I., §1-78g občanského soudního řádu. Vydání druhé, doplněné a upravené. Praha: Wolters Kluwer, 2016. 523 stran. ISBN 978-80-7552-080-7.

JIRSA, J. et al. Občanské soudní řízení. Kniha I., § 1-78g občanského soudního řádu: soudcovský komentář. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 515 stran. ISBN 978-80-87109-51-9.

JIRSA, J. et al. Občanské soudní řízení. Kniha II., § 79-180 občanského soudního řádu: soudcovský komentář. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2014. 601 mnstran. ISBN 978-80-87109-51-9.

JIRSA, J. et al. Občanské soudní řízení. Kniha IV., §201-250 občanského soudního řádu: soudcovský komentář. Tiskem vydání první. Praha: Havlíček Brain Team, 2015. 261 stran. ISBN 978-80-87109-51-9.

LAVICKÝ, P.(eds.) Současnost a perspektivy českého civilního procesu: sborník statí 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, Právnícká fakulta, 2014, 128 stran. Spisy Právnícké fakulty Masarykovy univerzity. Řada teoretická = Acta Universitatis Brunensis. Iuridica; svazek č. 502. ISBN 978-80-210-7686-0.

LAVICKÝ, P. a kol. Civilní proces. Řízení sporné: občanský soudní řád (§ 1 až 250I), zákon o rozhodování některých kompetenčních sporů. Praha: Wolters Kluwer, 2016. xxvi, 1088 stran. Praktický komentář. ISBN 978-80-7478-986-1.

SEIDL, K.: Koncentrace civilního soudního řízení. Univerzita Karlova. Praha 2003

SCHELLEOVÁ, I. a kol. Civilní proces. Vyd. 1. Praha: Eurolex Bohemia, 2006. 1202 s. ISBN 80-86861-09-0.

SLÁDEČEK, V., MIKULE, V., SYLLOVÁ, J., Ústava České republiky. 1. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2007, s. 794. ISBN 978-80-7179-869-9.

STAVINHOVÁ, J. a HLAVSA, P. Civilní proces a organizace soudnictví. Vyd. 1. Brno: Masarykova univerzita, 660 s. Edice učebnic Právnické fakulty Masarykovy univerzity v Brně; č. 332. ISBN 80-7239-155-0.

SVOBODA, K a kol. Civilní proces: obecná část a sporné řízení. Vyd. 1. V Praze: C.H. Beck, 2014. xxvi, 432 s. Academia iuris. ISBN 978-80-7400-279-3.

SVOBODA, K, SMOLÍK, P, LEVÝ, J., ŠÍNOVÁ, R. Občanský soudní řád. 2. vydání. Praha: Nakladatelství C. H. Beck, 2017, s. 5. 978-80-7400-673-9.

SVOBODA, K. Dokazování. Vyd. 1. Praha: ASPI, 2009. vii, s. 9-391. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-414-7.

SVOBODA, Karel. Nové instituty českého civilního procesu. Vyd. 1. Praha: Wolters Kluwer Česká republika, 2012. viii, 239 s. Právní monografie. ISBN 978-80-7357-722-3.

ŠTAJGR, F. Materiální pravda v občanském soudním řízení. 1. vyd. Praha: Orbis, 1954. 149^s. Nový právní řád; Čís. 24.

VOPÁLKA, V. (ed.) Nová úprava správního soudnictví: soudní řád správní = Code of administrative justice. Vyd. 1. Praha: ASPI Publishing, 2003. 407 s. ISBN 80-86395-65-0.

WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní. Část první. Řízení nalézací. 8. vydání. Praha: Leges, 2015. 621 stran. Student. ISBN 978-80-7502-076-5.

WINTEROVÁ, Alena a kol. Civilní právo procesní: vysokoškolská učebnice: doplněné o předpisy evropského práva. 6., aktualiz. vyd. Praha: Linde, 2011. 711 s. Vysokoškolské právní učebnice. ISBN 978-80-7201-842-0.

ODBORNÉ ČLÁNKY:

BARTONÍČKOVÁ, K., KŘIVÁČKOVÁ, J. *Koncentrace civilního soudního řízení zavedená zákonem č. 7/2009 Sb. a problémy s ní spojené.* Právní rozhledy. 2009, č. 17. ISSN 1210-6410

BUREŠ, J. *Úprava koncentrace řízení v občanském soudním řádu účinná od 1. 7. 2009.* Bulletin advokacie. 2009, č. 12, ISSN 1210-6348.

ELIÁŠ, Karel. *Pár úvah nad návrhem novely občanského soudního řádu.* Právní rozhledy. 1999, č. 9.

HORÁK, P., HROMADA, M. *Poučovací povinnost soudu I. stupně v nalézacím řízení sporném.* Právní rozhledy, 2003, roč. 11, č. 10. ISSN 1210-6410.

KOPECKÝ, M. *Uplatňování zásad jednotnosti a koncentrace ve správním řízení.* Právní rozhledy. 2007, č. 13.

KŘIVÁČKOVÁ, HAMULÁKOVÁ, *Devět měsíců účinnosti nové právní úpravy koncentrace v civilním soudním řízení z pohledu praxe,* Právní rozhledy 12/2010. ISSN 1210-6410.

SVOBODA, K. *Nový režim koncentrace v civilním sporu – z bláta do louže.* Bulletin advokacie, 2009, č. 3. ISSN 1210-6348.

SVOBODA, K. *Pár poznámek k novému režimu koncentrace civilního sporu.* Bulletin advokacie, č. 11/2009. ISSN 1210-6348

SVOBODA, K. *Souhrnná novela občanského soudního řádu – jak funguje v praxi*. Právní fórum, 2009, č. 10. ISSN 1214–7966.

SVOBODA, K.: *Hmotněprávní poučovací povinnost soudu – mýtus nebo realita?* Právní fórum č. 2/2007. ISSN 1214-7966.

SVOBODA, K. *Aktuální otázky poučovací povinnosti soudu a koncentrace*. Soudní rozhledy. 2017, č. 10.

WINTEROVÁ, A. *Koho a o čem v procesu poučovat?* Právní praxe, 1995, roč. 43, č. 1. ISSN 1210-0900.

WINTEROVÁ, Alena. *Koncentrace civilního soudního řízení*. Bulletin advokacie. 2001, č. 4. ISSN 1210 - 6348

ONLINE ZDROJE:

<https://pravnicadce.ihned.cz/c1-19184500-soudni-rizeni-ve-vecch-rozhodnutych-jinym-organem>

<https://www.law.muni.cz/sborniky/dp08/files/pdf/obcan/zahradnikova.pdf>

JUDIKATURA:

ÚSTAVNÍ SOUD

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 31. 5. 1994, sp. zn. III.ÚS 65/93

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 1. 1996, sp. zn. I. ÚS 56/95

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11. 3. 2003, sp. zn. Pl. ÚS 19/02

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 3. 10. 2006, sp. zn. I. ÚS 212/06

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 23. 1. 2008, sp. zn. I. ÚS 2568/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 26. 3. 2009, sp. zn. III. ÚS 1424/07

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 11. 2009, sp. zn. II. ÚS 2048/09.

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 22. 6. 2010, sp. zn. I. ÚS 3271/09

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 2. 9. 2010, sp. zn. II. ÚS 1617/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 7. 4. 2011, sp. Zn. I. ÚS 2014/10

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 11.5.2011, sp. zn. II. ÚS 165/11

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 20. 6. 2011, sp. zn. I. ÚS 329/08

Nález Ústavního soudu ČR ze dne 12. 7. 2011, sp. zn. I.ÚS 1264/11

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 5. 3. 1998, sp. zn. III. ÚS 483/98

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 17. 2.2 011, sp. Zn. III. ÚS 231/11

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 1. 10. 2007, sp. zn. I. ÚS 239/05

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 27. 10. 2010, sp. Zn. 2848/10

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 11. 11. 2010, sp. zn. II. ÚS 3089/10

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 26. 7. 2012, sp. zn. III. ÚS 187/10

Usnesení Ústavního soudu ČR ze dne 4. 9. 2014, sp. zn. I. ÚS 1642/14

NEJVYŠŠÍ SOUD ČR

Rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ČR ze dne 4. 9. 2013, sp. zn. 31 Cdo 4616/2010

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. února 2002, sp. zn. 21 Cdo 762/2001

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 19.03.2003, sp. zn. 29 Odo 715/2002

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 7. 2003, sp. zn. 21 Cdo 818/2003

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 17. 5. 2005, sp. zn. 21 Cdo 2520/2004

Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2005, sp. zn. 29 Odo 1069/2003
rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 11. 4. 2006, sp. zn. 21 Cdo 1696/2005
Rozsudek Nejvyššího soud ČR ze dne 3. 7. 2007, sp. zn. 21 Cdo 1908/2006
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. května 2008, sp. zn. 21 Cdo 2725/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 5. 2009, sp. zn. 30 Cdo 2310/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 10. 2009, sp. zn. 32 Cdo 2732/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 5. 11. 2009, sp. zn.21 Cdo 5237/2007
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 10. 11. 2010, sp. zn. 21 Cdo 4069/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 11. 2010, sp. zn. 30 Cdo 4581/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 2. 2011, sp. zn. 30 Cdo 5270/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. 7. 2011 pod sp. zn. 32 Cdo 3410/2009
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 20. 6. 2012, sp. zn. 31 Cdo 619/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 7. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3519/2011
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 28. 11. 2013, sp. zn. 23 Cdo 1213/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 21 Cdo 1163/2013
Rozsudek Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 8. 2014, sp. zn. 29 Cdo 1043/2012
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 27. listopadu 1997, č. j. 2 Cdon 1450/97-82
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 29. 6. 2000, sp. zn. 20 Cdo 935/2000
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26.4.2001, sp. zn. 20 Cdo 94/2000
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 26. 9. 2002, sp. zn. 20 Cdo 1170/2001
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 6. 2. 2003, sp. zn. 7 Tdo 109/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 9. 7. 2003, sp. zn. 29 Odo 215/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. března 2004, sp. zn. 20 Cdo 181/2003
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 15. 2. 2006, sp. zn. 20 Cdo 1574/2005
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 18. 2. 2009, sp. zn. 28 Cdo 4969/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 23. 10. 2009, sp. zn. 21 Cdo 825/2008
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 4209/2009
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 31. 8. 2011, sp. zn. 29 Cdo 1835/2010
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 30. 5. 2012, sp. zn. 20 Cdo 2277/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 21. 6. 2012, sp. zn. 20 Cdo 4284/2010-I
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 24. 4. 2013, sp. zn. 22 Cdo 3398/2011
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 16. 1. 2015, sp. zn. 21 Cdo 1076/2013
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 25. 6. 2015, sp. zn. 21 Cdo 3215/2014
Usnesení Nejvyššího soudu ČR ze dne 13. 7. 2016, sp. zn. 32 Nd 217/2016; 32 Nd 218/2016

ROZHODNUTÍ ESLP

Delcourt proti Belgii, rozsudek, 17. 1. 1970, č. 2689/65; IV/13; XVI/1, 41, 43, 113, 207 v rozsudku z roku 1989 ve věci Feldbrugge v. Nizozemí

Krčmář a další proti České republice, rozsudek, 3. 3. 2000, č. 35376/97; VIII/70, 78; XVI/203–204

DALŠÍ SOUDNÍ ROZHODNUTÍ

Rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové – pobočka Pardubice, sp. zn.1 Nc 5713/2011

Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 16 Co 167/2001

Rozhodnutí Městského soudu v Praze, sp. zn. 20 Co 328/2010-249

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. 2 Cmo 530/95

Rozhodnutí Vrchního soudu v Praze, sp. zn. VS Cmo 109/2003

Rozsudek Krajského soudu v Hradci Králové ze dne 14.12.2011 sp. zn. 47 Co 249/2011

Usnesení Krajského soudu v Ústí nad Labem ze dne 22. 1. 2002, sp. zn. 10 Co 668/2001

Usnesení Vrchního soudu v Praze ze dne 23. února 2009, č. j. 1 Co 349/2008

STANOVISKA

Stanovisko Nejvyššího soudu ČR ze dne 14. 4. 2010, sp. zn. Cpjn 13/2007

ZÁKONY A DŮVODOVÉ ZPRÁVY

Důvodová zpráva k zákonu č. 30/2000 Sb. In: ASPI [právní informační systém]. Wolters Kluwer ČR

Ústavní zákon č. 1/1993 Sb., Ústava České republiky

Ústavní zákon č. 2/1993 Sb., Listina základních práv a svobod

Zákon č. 120/2001 Sb., zákon o soudních exekutorech a exekuční činnosti (exekuční řád) a o změně dalších zákonů

Zákon č. 292/2013 Sb., zákon o zvláštních řízeních soudních

Zákon č. 89/2012 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 99/1963 Sb, občanský soudní řád

Zákon ze dne 1. srpna 1895, č. 113 ř.z., o soudním řízení v občanských rozepřích právních